

ANNA RUSIN

Publikacja cyfrowa/ Digital publication

Zrealizowano w ramach stypendium twórczego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej (2025). Nazwa przedsięwzięcia: „Cykl artykułów i materiałów naukowych nt. twórczości Szymona Laksy”/ Completed as part of a creative scholarship from the Ministry of Culture and National Heritage of the Republic of Poland (2025). Project title: “A series of articles and research materials on the output by Simon Laks”.

© Copyright by Anna Rusin

**Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego**

Szymon Laks. Katalog tematyczny

Simon Laks: A Thematic Catalogue

BOOSEY & HAWKES

2026

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	7
WYKAZ SKRÓTÓW.....	16
I MUZYKALIA.....	18
A. MUZYKA SCENICZNA	19
B. MUZYKA WOKALNA	21
1. UTWORY NA GŁOS I ORKIESTRĘ.....	21
2. UTWORY NA GŁOS Z FORTEPIANEM.....	21
a) PIEŚNI	21
b) MELORECYTACJE.....	31
c) OPRACOWANIA I HARMONIZACJE PIEŚNI LUDOWYCH.....	32
3. UTWORY CHÓRALNE A CAPPELLA.....	35
4. PIOSENKI POPULARNE I UŻYTKOWE.....	36
C. MUZYKA INSTRUMENTALNA.....	39
1. UTWORY ORKIESTROWE.....	39
a) ORKIESTRA SYMFONICZNA	39
b) SKRZYPCE Z TOWARZYSZENIEM ORKIESTRY.....	41
c) ORKIESTRA SMYCZKOWA.....	42
2. UTWORY KAMERALNE.....	43
a) KWARTET SMYCZKOWY.....	43
b) OBSADA DĘTA.....	46
c) ZESPOŁY KAMERALNE – VARIA.....	47
d) INSTRUMENT Z TOWARZYSZENIEM FORTEPIANU.....	49
e) INSTRUMENT KŁAWISZOWY SOLO	51
3. WIĄZANKI I OPRACOWANIA ODEONOWE	53
4. UTWORY TANECZNE I POPULARNE.....	56
D. MUZYKA FILMOWA.....	58
E. ZAGINIONA MUZYKA Z AUSCHWITZ II-BIRKENAU (1942–1944).....	59
F. KALENDARIUM TWÓRCZOŚCI MUZYCZNEJ.....	62
II LITERARIA.....	66
A. KSIĄŻKI.....	67
B. ARTYKUŁY I ESEJE.....	69
1. EPITAFIA I WSPOMNIENIA.....	69
2. TEKSTY MUZYCZNE.....	69
3. TEKSTY JĘZYKOZNAWCZE	70
4. POLEMIKI ŚWIATOPOGLĄDOWE	71
C. INNE	73
D. PRZEKŁADY.....	73
1. KSIĄŻKI	73
2. ARTYKUŁY – WYBÓR	74
3. DIALOGI FILMOWE: NAPISY I DUBBINGI – WYBÓR.....	75

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION.....	8
LIST OF ABBREVIATIONS.....	16
I MUSICAL DOCUMENTS.....	18
A. STAGE MUSIC.....	19
B. VOCAL MUSIC.....	21
1. WORKS FOR VOICE AND ORCHESTRA.....	21
2. WORKS FOR VOICE AND PIANO.....	21
a) SONGS	21
b) MELODECLAMATIONS	31
c) ARRANGEMENTS AND HARMONISATIONS OF FOLK SONGS.....	32
3. WORKS FOR CHOIR A CAPPELLA	35
4. POPULAR AND FUNCTIONAL SONGS.....	36
C. INSTRUMENTAL MUSIC.....	39
1. ORCHESTRAL WORKS	39
a) SYMPHONIC ORCHESTRA	39
b) VIOLIN WITH ORCHESTRAL ACCOMPANIMENT.....	41
c) STRING ORCHESTRA.....	42
2. CHAMBER WORKS	43
a) STRING QUARTET.....	43
b) WIND ENSEMBLE	46
c) MIXED ENSEMBLES	47
d) INSTRUMENT WITH PIANO ACCOMPANIMENT	49
e) KEYBOARD INSTRUMENT SOLO	51
3. FANTASIAS AND ARRANGEMENTS FOR “ODEON”	53
4. DANCE AND POPULAR WORKS.....	56
D. FILM MUSIC	58
E. LOST MUSIC FROM AUSCHWITZ II-BIRKENAU (1942–1944).....	59
F. TIMELINE OF MUSICAL OUTPUT.....	62
II LITERARY DOCUMENTS	66
A. BOOKS	67
B. ARTICLES AND ESSAYS.....	69
1. EPITAPHS AND MEMOIRES.....	69
2. TEXTS ON MUSIC	69
3. TEXTS ON LINGUISTICS.....	70
4. WORLDVIEW POLEMICS.....	71
C. VARIA	73
D. TRANSLATIONS	73
1. BOOKS.....	73
2. SELECTED ARTICLES.....	74
3. SELECTED FILM DIALOGUES: SUBTITLES AND DUBBINGS.....	75

III ŹRÓDŁA	78
A. ARCHIWALIA	79
B. BIBLIOGRAFIA	81
1. KORESPONDENCJA OPRACOWANA	81
2. ENCYKLOPEDIA I LEKSYKONY	82
3. BIOGRAFIA	82
4. MUZYKA I HOLOKAUST	83
5. MUZYKA I EMIGRACJA	85
6. MUZYKA I OKUPACJA	86
7. TWÓRCZOŚĆ MUZYCZNA	86
a) ESTETYKA MUZYCZNA	86
b) OPERA	87
c) PIEŚNI	88
d) MUZYKA KAMERALNA – VARIA	89
e) KWARTETY SMYCZKOWE	90
f) UTWORY WIOŁONCZELOWE	92
g) UTWORY SKRZYPKOWE	93
h) UTWORY NA INSTRUMENTY KŁAWISZOWE	93
i) UTWORY PUZONOWE	94
8. TWÓRCZOŚĆ LITERACKA	94
C. MULTIMEDIA	94

III SOURCES	78
A. ARCHIVAL DOCUMENTS	79
B. BIBLIOGRAPHY	81
1. EDITED CORRESPONDANCE	81
2. DICTIONARIES AND REFERENCE BOOKS	82
3. BIOGRAPHY	82
4. MUSIC AND HOLOCAUST	83
5. MUSIC AND EMIGRATION	85
6. MUSIC AND OCCUPATION	86
7. MUSICAL OUTPUT	86
a) AESTHETICS OF MUSIC	86
b) OPERA	87
c) SONGS	88
d) MIXED ENSEMBLES	89
e) STRING QUARTETS	90
f) CELLO WORKS	92
g) VIOLIN WORKS	93
h) WORKS FOR KEYBOARD INSTRUMENTS	93
i) TROMBONE WORKS	94
8. LITERARY OUTPUT	94
C. MULTIMEDIAL DOCUMENTS	94

WPROWADZENIE

*I wcale nie myślę, że z odejściem człowieka „wszystko się kończy”.
Szczególnie w moim przypadku. Zostawiam trochę kompozycji, trochę literatury –
a poza tym, nie jestem prorokiem i nie muszę wiedzieć, co będzie później.*
Szymon Laks¹

Z okazji zbliżającej się 125. rocznicy urodzin Szymona Laksa (urodzonego 1 listopada 1901 roku w Warszawie), oddaję w Państwa ręce katalog tematyczny, poświęcony twórczości jego wyjątkowej postaci. Wszechstronna działalność kompozytora – w dziedzinie literatury, eseistyki, translatoryki czy filmu – nie pozwala zaklasyfikować jego spuścizny w sztywne ramy jednej z nich. Dlatego też praca została podzielona na trzy główne części. *I Muzykalia* i *II Literaria* – zatytułowane na wzór rozdziałów z pierwszej książki twórcy – obejmują możliwie pełny wykaz utworów, usystematyzowany i opatrzone szczegółowymi metryczkami (z zaakcentowaniem zakresu muzycznego). W drugim rozdziale znalazły się efekty pozamuzycznej aktywności twórcy, których medium należy upatrywać w słowie. Dział *III Źródła* uwzględnia natomiast spis archiwów oraz odpowiednio pogrupowaną bibliografię, by umożliwić i ułatwić wszystkim zainteresowanym dalsze badania nad życiem i twórczością muzyka-pisarza.

Niniejsze ujęcie nie jest pierwszą próbą klasyfikacji spuścizny kompozytora-emigranta. W ciągu czterdziestu lat od śmierci twórcy wydano aż sześć propozycji katalogowych (niekiedy zogniskowanych jedynie na wybranym segmencie dorobku). Mowa o spisach sporządzonych przez takich autorów jak Anna Nowak (wybór, 1989), Elżbieta Frołowicz (muzyka klawiszowa i wybór, 1992), Zofia Helman (całokształt, 1997), Jadwiga Malik (literatura emigracyjna, 2018), Frank Harders-Wuthenow i Holger Groschopp (całokształt, 2022) oraz broszurach wydawnictwa Boosey & Hawkes (2006 i późniejsze). Wiele rozbieżności, wyłaniających się zarówno w liczbie utworów, ich datowaniu czy współautorstwie, wymagało jednak gruntownej rewizji i konsolidacji dotychczasowej wiedzy. Oprócz wymienionych opracowań, bezcennych informacji dostarczyły różnorodne inwentarze, zgromadzone w rodzinnym archiwum w Paryżu, autorstwa pani Pauliny i prof. André Laksów (żony i syna kompozytora). Jednym z kluczowych dokumentów był znajdujący się w tym zbiorze odpis katalogu Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique (SACEM), obecnie częściowo udostępniony online. Sam twórca z właściwą sobie powściągliwością notował jedynie „ważniejsze kompozycje”. Co więcej,

¹ List Szymona Laksa do Andrzeja R. Poray’a [Edwarda Duszy], Paryż dn. 17 V 1982, Biblioteka Polska w Paryżu, Akc. 4558/2.

INTRODUCTION

*And I don't think that “everything ends” with the passing of a person.
Especially in my case. I leave behind some compositions, some literature –
and besides, I'm not a prophet and don't need to know what will happen next.*
Simon Laks¹

On the occasion of the upcoming 125th anniversary of Simon Laks's birthday (born November 1, 1901, in Warsaw), I leave in your hands a thematic catalogue devoted to the work of this exceptional figure. The composer's versatile work—in such fields as literature, essays, translation, and film—prevents his legacy from being rigidly classified within the confines of any one of them. Therefore, the work is divided into three main parts. Parts I, “Musical documents”, and II, “Literary documents”, titled after the chapters in the author's first book, comprise a comprehensive list of works, systematically organized and accompanied by detailed metrics (with an emphasis on musical scope). The second chapter presents the effects of the composer's extra-musical activities, whose medium should be seen as the word. Part III, “Sources”, includes a list of archives and a grouped bibliography to facilitate further research into the life and work of the musician-writer.

This is not the first attempt to classify the émigré composer's legacy. In the forty years since his death, as many as six catalogues have been published (sometimes focusing solely on a selected segment of his output). These include lists compiled by authors such as Anna Nowak (selection, 1989), Elżbieta Frołowicz (music for keyboard and selection, 1992), Zofia Helman (complete works, 1997), Jadwiga Malik (émigré literature, 2018), Frank Harders-Wuthenow and Holger Groschopp (complete works, 2022), and brochures published by Boosey & Hawkes (2006 and later). However, many discrepancies, emerging in the number of works, their dating, and co-authorship, required a thorough revision and consolidation of existing knowledge. In addition to the studies mentioned above, invaluable information was provided by various inventories collected in the family archive in Paris by Mrs. Paulina and Professor André Laks (the composer's wife and son). One of the key documents in this collection was a copy of the catalogue of the Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique (SACEM), now partially available online. The composer himself, with his usual reserve, noted only “more important compositions”. Moreover, the idea to supplement the catalogue with

¹ Letter from Simon Laks to Andrzej R. Poray [Edward Dusza], Paris 17 V 1982, Polish Library in Paris, Akc. 4558/2, [transl. AR].

pomysł uzupełnienia katalogu utworami powstałymi w obozie Auschwitz II-Birkenau dostarczył indeks z najnowszej edycji książek kompozytora o gehennie oświęcimskiej – *Mémoires d'Auschwitz et autres écrits sur les camps* (2018).

Realizację pracy umożliwiła szeroko zakrojona kwerenda prowadzona w wielu ośrodkach naukowych w Paryżu, Warszawie, Krakowie i Oświęcimiu, a także w bazach internetowych. Muzyczne rękopisy i faksymile, traktowane jako źródło ewentualnych rozstrzygnięć, zachowane są przede wszystkim w paryskim archiwum prof. André Laksa (tj. w rodzinnym domu kompozytora przy Rue de Chazelles), w Bibliotece Narodowej w Warszawie, w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, w Archiwum Toli Korian ze Zbiorów Specjalnych Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie oraz w zbiorach wydawnictwa Boosey & Hawkes¹. W wyniku badań odnaleziono aż trzy zagubione manuskrypty: dwie pieśni *La Chanson de l'héritier* (1937) i *L'Enfant qui avait volé une montre* (1938) – w Archiwum Toli Korian oraz *II Kwartet smyczkowy* (1932) – w Mediatece im. Hectora Berlioza w CNSMD w Paryżu. Do redakcji metryczek posłużyły ponadto programy koncertowe, materiały prasowe i radiowe, formularze, dokumenty archiwalne (w tym administracyjne) i korespondencja kompozytora, dzięki którym skompletowano brakujące informacje o dedykacjach, prawykonaniach, a nawet nieukończonych dziełach.

Do kategorii dzieł „widmo”, niezawartych w niniejszym katalogu, można zaliczyć następujące pozycje:

- *Symfonię „Auschwitz”* (1947) – nieukończoną, o której kompozytor informował Związek Kompozytorów Polskich w listach z dn. 10 marca i 2 sierpnia 1947 roku (wymieniając przy tym odrębnie fantazję orkiestrową *Polska Ziemia śpiewa*),

- *Trio na skrzypce, wiolonczelę i fortepian* (1947) – nieukończone, o którym kompozytor informował Związek Kompozytorów Polskich w listach z dn. 2 sierpnia 1947 roku (rozpoczęcie prac) i 18 lutego 1949 (jako plany twórcze).

- *Istota nauki harmonii* – podręcznik, który wedle listu ze Związku Kompozytorów Polskich do Szymona Laksa z 31 października 1947 roku, miał zostać przesłany do Polskiego Wydawnictwa w Krakowie celem ewentualnego wykorzystania, a list z dn. 16 grudnia 1948 roku potwierdza dalsze zainteresowanie kompozytora innym podręcznikiem do harmonii – autorstwa Kazimierza Sikorskiego.

Pominięto kilka tytułów niezidentyfikowanych utworów, prawdopodobnie rozrywkowych. W pozostałych przypadkach dłożono wszelkich starań, by dopasować różne tytuły do konkretnego dzieła, o czym poinformowano w metrykach w wierszu „Uwagi”.

¹ Pełny wykaz archiwów zob. *III Źródła*, A. *Archiwalia*, s. 79–81.

works composed at Auschwitz II-Birkenau came from an index from the latest edition of the composer's books about the Auschwitz ordeal – *Mémoires d'Auschwitz et autres écrits sur les camps* (2018).

This work was made possible by extensive research conducted in numerous research centers in Paris, Warsaw, Krakow, and Auschwitz, as well as in online databases. Musical manuscripts and facsimiles, considered a source for potential decisions, are preserved primarily in the Parisian archives of Professor André Laks (i.e., the composer's family home on Rue de Chazelles), the National Library in Warsaw, the University Library in Warsaw, the Tola Korian Archive from the Special Collections of the Institute of Art of the Polish Academy of Sciences in Warsaw and in the collection of Editor Boosey & Hawkes¹. As a result of the research, three lost manuscripts were discovered: two songs, *La Chanson de l'héritier* (1937) and *L'Enfant qui avait volé une montre* (1938), in the Tola Korian Archives, and *String Quartet No. 2* (1932) in the Hector Berlioz Mediathèque at the CNSMD in Paris. The data metrics were also edited using concert programmes, press and radio materials, forms, archival documents (including administrative ones) and the composer's correspondence, thanks to which the missing information about dedications, first performances and even unfinished works was completed.

The following works can be included in the category of “phantom” works, not included in this catalogue:

- *Symphony “Auschwitz”* (1947) – unfinished, about which the composer informed the Polish Composers' Union in letters dated March 10 and August 2, 1947 (while separately mentioning the orchestral fantasia *Song of the land of Poland*),

- *Trio for violin, cello and piano* (1947) – unfinished, about which the composer informed the Polish Composers' Union in letters dated August 2, 1947 (beginning of work) and February 18, 1949 (as creative plans).

- *The Essence of Harmony Teaching* – a textbook which, according to a letter from the Polish Composers' Union to Szymon Laks dated October 31, 1947, was to be sent to the Polish Publishing House in Kraków for possible use, and the letter dated December 16, 1948 confirms the composer's further interest in another harmony textbook – authored by Kazimierz Sikorski.

A few unidentified titles, presumably entertainment works, have been omitted. In other cases, every effort has been made to match various titles to a specific work, as indicated in the “Remarks” line of the metrics.

¹ Complete list of archives, see *III Sources*, A. *Archival documents*, p. 79–81.

„Uwagi” obejmują również informacje o nagrodach i wyróżnieniach przyznanych kompozytorowi. Nie zlokalizowano dokumentów czy protokołów, zaświadczających otrzymanie nagrody w konkursie Związku Kompozytorów Polskich za *III Kwartet smyczkowy* w 1946 roku, jak czytamy w jednej z broszurek wydawniczych. Laks został z pewnością nagrodzony na konkursie związkowym dwa lata później za utwór *Od strzechy do strzechy* (zob. Teczka osobowa Szymona Laksa w Archiwum ZKP). W wyniku korespondencji z archiwistami międzynarodowego konkursu im. Królowej Elżbiety Belgijskiej w Brukseli, ustalono również, że kompozytor nigdy nie brał w nim udziału (choć w jednym z bookletów przywołana jest edycja z 1965 roku). *IV Kwartet smyczkowy* został natomiast doceniony na Międzynarodowym Konkursie Kwartetów Smyczkowych w Liège w 1962 roku, nad którym patronat sprawowała Królowa Elżbieta Belgijska, co prawdopodobnie wprowadziło ów błąd. Z tego samego roku pochodzi także archiwalne nagranie radiowe kwartetu. Ponadto nie zidentyfikowano żadnych rękopisów kompozytora w Muzeum Auschwitz-Birkenau¹. W archiwum instytucji nie zachowały się też żadne akta Laksa.

W rozdziale *I Muzykalia* zachowano podział obsadowy i gatunkowy (z wyszczególnieniem muzyki natury „lekkiej” w osobnych punktach), utrzymując układ chronologiczny, a na niższym poziomie – alfabetyczny (o ile w wierszu „Uwagi” nie podano inaczej). Wyodrębniono także utwory przeznaczone na obsadę odeonową. Jak tłumaczył sam kompozytor:

System ten, który w gwarze muzycznej nosi nazwę „odeon”, polega na umożliwieniu wykonania jakiegokolwiek utworu przez dowolną obsadę, niezależnie od obecności czy nieobecności jednego lub nawet kilku muzyków. Uzyskuje się to drogą wpisania małymi nutami ważniejszych tematów do innych partii głosowych, tak że w razie nieobecności głównego solisty zastępuje go któryś z obecnych, odczytując owe małe nutki. Z upływem czasu osiągnąłem prawdziwe mistrzostwo w tej osobliwej sztuce, a trapiące mnie „dziury” brzmieniowe pojawiały się coraz rzadziej².

Chociaż Laks nabył umiejętność instrumentacji odeonowej w dramatycznych warunkach obozu koncentracyjnego, w latach powojennych wykorzystał ów typ w pięciu kompozycjach i dwóch opracowaniach orkiestrowych.

¹ Por. także tytuły z podrozdziału *E. Zaginiona muzyka z Auschwitz II-Birkenau* z katalogiem Huberta Szczęśniaka (muzykalia z Auschwitz, 2017).

² S. Laks, *Gry oświęcimskie*, Państwowe Muzeum Oświęcim-Brzezinka, Oświęcim 1998, s. 50.

The “Remarks” also include information about awards and distinctions won by the composer. No documents or protocols have been located confirming the award received in the Polish Composers’ Union competition for *String Quartet No. 3* in 1946, as one of the publisher’s brochures states. Laks certainly received an award at the union competition two years later for his piece *Od strzechy do strzechy* (see Simon Laks’s personal file in the Polish Composers’ Union Archives). Correspondence with archivists of the international Queen Elizabeth of Belgium competition in Brussels also established that the composer never participated in it (although one of the booklets cites the 1965 edition). *String Quartet No. 4*, however, was recognized at the International String Quartet Competition in Liège in 1962, under the patronage of Queen Elizabeth of Belgium, which likely led to the error. An archival radio recording of the quartet also dates from the same year. Furthermore, no manuscripts written by composer’s handwriting have been identified at the Auschwitz-Birkenau Museum¹. There are no records of Laks preserved in the institution’s archives, either.

Chapter I, “Musical documents”, retains the division of instruments and genres (with music of a “light” nature listed in separate sections), maintaining a chronological order, and, at a lower level, alphabetical order (unless otherwise specified in the “Remarks” section). Works intended for “odeon” orchestration have also been distinguished. As the composer himself explained:

I was also forced to make use of a special kind of orchestration, called odeon in musical slang, which makes it possible for any group to perform any work, regardless of the presence or absence of one or even a few musicians. This is achieved by writing the most important themes in small notes in the other parts, so that if the main soloist is absent he can be replaced by someone else who plays these small notes instead. In time I gained real mastery in this strange art, and the “holes” in the group’s sound that had bothered me appeared less and less often².

Although Laks acquired the skill of “odeon” instrumentation in the dramatic conditions of a concentration camp, in the postwar years he used this type in five compositions and two orchestral arrangements.

¹ Cf. also titles from the chapter E. “Lost music from Auschwitz II-Birkenau” with the catalogue by Hubert Szczęśniak (musical documents from Auschwitz, 2017).

² S. Laks, *Music of Another World*, transl. Chester A. Kisiel, Northwestern University Press, Evanston, 1989, p. 48.

Przytoczone tytuły dzieł obejmują nazwy odautorskie z różnych wariantów rękopisów czy kopii oraz nazwy funkcjonujące w literaturze muzycznej i dyskografii. Czasy trwania odnoszą się do adnotacji zawartych w partyturach, natomiast te, które zanotowano w nawiasach kwadratowych ze skrótem „ca.”, przyjęto według nagrań i katalogu wydawcy. Uwzględniono miejsce i datę o ile zostały wskazane przez kompozytora w partyturze. W miarę możliwości podano datę prawykonania dzieła wraz z miejscem i wykonawcami, a w innym przypadku zachowano rok i miasto za Zofią Helman. By uniknąć powielania treści, wskazano jedynie wydania źródłowe lub pierwotnego wydawcę nut. Warto przy tym wspomnieć, że wydawnictwo Boosey & Hawkes dokonało licznych wznowień, które zawarte są w katalogu wydawniczym. Co więcej, blisko całokształt kompozycji Laksa, pisanych w nurcie tzw. muzyki „wysokiej”, został zarejestrowany na nagraniach płytowych, do których z łatwością można dotrzeć poprzez sklepy wytwórni, mediateki i różne serwisy streamingowe. Odsyłam także do hasła Hardersa-Wuthenowa i Groschoppa, obejmującego dyskografię kompozytora. Wiersz „Opracowania” zarezerwowano dla wersji i transkrypcji dokonanych przez Szymona Laksa, w przeciwieństwie do wiersza „Aranżacje”, przeznaczonego na opracowania cudze.

Rozdział II *Literaria* obejmuje trzy zakresy: literacki, przekładowy i filmowy. Spuściznę literacką podzielono ze względu na gatunki wypowiedzi oraz tematykę, z zachowaniem porządku chronologicznego. Zbiór artykułów zaproponowany przez Jadwigę Malik uzupełniono kilkoma tekstami, wydanymi w prasie emigracyjnej. Warto przypomnieć, że znakomita większość artykułów i esejów twórcy publikowanych na łamach prasy, została przez niego wydana w formie książkowej, toteż owe „dziełka” – jak określał je Laks – pozostają ich podstawowym tropem źródłowym. W spisie z reguły ograniczono się do podania najnowszego wydania przekładów utworów Laksa na języki obce. Co ważne, zebrane tłumaczenia autorstwa kompozytora-pisarza wskazują nie tylko na swoiste wyczucie warstwy znaczeniowej i tajników języka, ale także na krąg zainteresowań twórcy. Odbijają się w nim tematy malarstwa, architektury czy kultury żydowskiej, a hobbistyczne upodobania dochodzą do głosu poprzez dialogi, tłumaczone do – czasem zaskakujących – produkcji filmowych.

W części III *Źródła* wyszczególniono archiwalia, bibliografię i materiały audiowizualne. W dziale bibliografii zrezygnowano z typowego podziału według rodzaju opracowania, w zamian grupując literaturę przedmiotu tematycznie. Z tego względu w spisie pominięto druki ulotne, wzmianki prasowe o wykonaniach dzieł oraz drobniejsze recenzje książek i przekładów (z wyjątkiem „garści” publikacji). Podstawowym źródłem opracowań na temat życia i twórczości kompozytora pozostają wznowienia wydawnicze dwóch książek o gehennie oświęcimskiej, toteż w wykazie nie powielano odrębnie rozdziałów w nich zawartych. Ponadto

The cited titles of works include both composer's titles from various manuscript variants or copies, as well as those found in the musical literature and the musician's discography. Durations refer to annotations in the scores, while those noted in square brackets with the abbreviation “ca.” were adopted from the recordings and publisher's catalogue. The place and date are included where indicated by the composer in the score. Where possible, the date of the work's premiere, along with the place and performers, are provided; otherwise, the year and city after Zofia Helman are retained. To avoid duplication, only the source editions or the original publisher are indicated. It is worth mentioning that Boosey & Hawkes has reissued numerous scores, which are cited in the publisher's brochure. Furthermore, almost all of Laks's compositions, written in the so-called “high” music, have been recorded on CDs, which are easily accessible through record label stores, media libraries, and various streaming services. I also refer you to Harders-Wuthenow and Groschopp's entry for the composer's discography. The “Adaptations” verse is reserved for versions and transcriptions made by the composer himself, in contrast to the “Arrangements” verse, which is intended for arrangements created by others.

Chapter II, “Literary documents”, covers three areas: literature, translation, and film. The literary legacy is divided by genre and subject matter, maintaining chronological order. The collection of articles proposed by Jadwiga Malik is supplemented by several texts published in the émigré press. It is worth recalling that the vast majority of the author's articles and essays published in the press were published in book form, so these “little works”—as Laks called them—remain their primary source material. The list is generally limited to the most recent edition of translations into foreign languages of Laks's publications. Importantly, the collected translations by the composer-writer demonstrate not only his unique sense of meaning and the intricacies of language but also his range of interests. Themes of painting, architecture, and Jewish culture are reflected in it, while his hobbyist preferences come to the fore through dialogues translated into—sometimes surprising—film productions.

Part III, “Sources” details archival materials, bibliographies, and audiovisual materials. The bibliography section abandons the typical division by type of work, instead grouping the literature thematically. For this reason, the list excludes ephemera, press releases about performances, and minor reviews of books and translations (with the exception of a handful of publications). The primary source for studies on the composer's life and work remains the reissues of two books on the Auschwitz ordeal, and therefore the chapters contained within them have not been listed separately. Jadwiga Malik proposed

bogatą bibliografię poświęconą problematyce literatury emigracyjnej zaproponowała Jadwiga Malik we wspomnianej wcześniej pracy, dlatego też w tym zakresie odsyłam do zbioru badaczki.

PODZIĘKOWANIA

Składam serdeczne podziękowania wszystkim osobom, które służyły mi radą i pomocą w docieraniu do materiałów i rozstrzyganiu kwestii merytorycznych. Dziękuję w szczególności synowi kompozytora – Profesorowi André Laksowi, Frankowi Hardersowi-Wuthenowowi z wydawnictwa Boosey & Hawkes oraz Nicolasowi Southonowi z CNSMD de Paris. Wyrażam podziękowania dla Breta Werba z US Holocaust Memorial Museum, dzięki któremu uporządkowałam dane czterech ostatnich pieśni oraz dla p. Violetty Murawskiej z Polskiego Radia w Warszawie za pomoc w ustaleniu szczegółów prawykonań Haliny Szymulskiej. Dziękuję również Holgerowi Groschoppowi i Volkerowi Hagedornowi za wnikliwą lekturę mego szkicu.

a comprehensive bibliography devoted to émigré literature in her aforementioned work, so in this regard, I refer you to the researcher's collection.

ACKNOWLEDGEMENTS

I would like to express my sincere gratitude to all those who provided me with advice and assistance in accessing materials and resolving substantive issues. I would especially like to thank the composer's son, Professor André Laks, Frank Harders-Wuthenow of Boosey & Hawkes and Nicolas Southon of CNSMD de Paris. Great thanks are due to Bret Werb of the US Holocaust Memorial Museum, thanks to whom I was able to organize the data on the last four songs, and to Ms. Violetta Murawska of Polish Radio in Warsaw for her assistance in determining the details of Halina Szymulska's premieres. I also thank Holger Groschopp and Volker Hagedorn for their insightful reading of my draft.

WYKAZ SKRÓTÓW/ LIST OF ABBREVIATIONS

Wykaz skrótów w języku polskim	List of abbreviations in English		
Inne tytuły	tytuły	titles	Alternative titles
Tytuł oryginalny	tyt.oryg.	orig.tit.	Original title
Słowa	sł.	lyrics	Lyrics
Autorzy	autorzy	athrs	Authors
Źródło	źródło	source	Source
Dedykacja	d.	dedication	Dedication
Części	części	mvmts	Movements
Czas trwania	czas	duration	Duration
Obsada	obs.	scoring	Scoring
Miejsce i/lub data powstania dookreślone w rękopisie	powst.	creat.	Place and/or date of creation specified in a manuscript
Prawykonywanie	prawyk.	1st p.	First performance
Wykonanie	wyk.	perf.	Performance
Premiera	premiera	prem.	Premiere
Wydanie	wyd.	1st ed.	First edition
Uwagi	uwagi	remarks	Remarks
Opracowania (kompozytora)	oprac.	adapt.	Adaptations (by composer)
Aranżacje (cudze)	aranżacje	arr.	Arrangements (by others)
Współpraca	współp.	coll.	Collaboration
Reżyseria	reż.	dir.	Directed by
Strona	s.	s.	Page
Organizator	org.	concert by	Organiser
Redakcja	red.	red.	Edited by

I

MUZYKALIA

**MUSICAL
DOCUMENTS**

A. MUZYKA SCENICZNA/ STAGE MUSIC

Les Filles du forgeron (1964)

Musique de scène écrite pour la comédie de Perec Hirschbein

tytuły/titles	<i>Córki kowala</i> , muzyka do sztuki Pereca Hirschbeina, <i>Dem Schmids Tochter, Die Töchter des Schmieds</i>
sl./lyrics	ludowe jidysz/ Yiddish traditional
części i czasy trwania/ movements and durations	1. Ouverture (4'20") 2. Dort in Weldl/ Là bas, dans le bois (1'05") 3. L'Oiseau s'envole [interlude] (1'00") 4. Bin ich mir a Kremerl/ Je suis un petit marchand (1'20") 5. Ich bin gewen a meidele/ J'étais une jeune fille (1'20") 5 ^{bis} Interlude (10") 6. Berceuse (2'15") 7. S'chwalet sich der Schnai/ Il neige sur les champs (2'00") 8. Scène « Assiette » [interlude] (1'00") 9. Prélude 2 ^{ème} acte (2'20") 10. Waser, Waser/ Mon beau fleuve (1'50") 11. and 11 ^{bis} Hei di Wintl/ Oh, ce vent (1'20", 15") 12. A Krenetze/ La Frontière (1'30") 13 and 13 ^{bis} Enroulement de laine [interlude] (50", 50") 14. Méditation [interlude] (1'00") 15. Kevakouras/ Au petit jour (1'25") 16. Final (Chanson et Danse) (2'40")
obs./scoring	wyciąg fortepianowy z głosem, instrumentem solowym (klarnetem i wiolonczelą) i perkusją (gong, gr.c.)/ piano-vocal score with solo instrument (clarinet and cello) and percussion (gong, gr.c.)
czas/duration	[części muzyczne/ musical movements] 28'30"
prawyk./1st p.	V 1964, Le Théâtre de l'Entrepôt, Paris
uwagi/ remarks	rękopis przekazany przez André Laksa do/ manuscript donated by André Laks to: YIVO Institute for Jewish Research, Inc., New York; kopie u wydawcy oraz w rodzinnym Archiwum Laksa; głosy zaginione/ copies in editor's collection and in Laks Family Archive; lost parts
oprac./adapt.	nr 6 <i>Kolysanka</i> w różnych transpozycjach z drobnymi modyfikacjami w akompaniamencie; faksymile autografu na głos i fortepian w Bibliotece Narodowej w Warszawie i w rodzinnym Archiwum Laksa/ no 6 <i>Berceuse</i> in various transpositions with minor modifications in accompaniment; copies of the piano-vocal manuscript in the National Library in Warsaw and in Laks Family Archive
aranżacje/arr.	Holger Groschopp <i>Suite d'après "Les filles du Forgeron"</i> (2020, vc, pf), Holger Groschopp <i>Sept pièces pour piano</i> (2020)

L'Hirondelle inattendue (1965)

Opéra-bouffe en un acte d'après la pièce de Claude Aveline

tytuły/titles	<i>Bezdomna jaskółka</i> , 1-aktowa opera komiczna według sztuki Claude'a Aveline'a, <i>The Unexpected Swallow, Die unerwartete Schwalbe</i>
libretto	Henri Lemarchand, pol. adapt. Anna Bernat, Jan Węcowski
obs./scoring	La Colombe de l'Arche de Noé – S leg, Procné – S, L'Hirondelle – MS, La Tortue d'Eschyle – A, Journaliste – T, Le Pilote – Bar, Le Serpent de l'Eden – Bar, L'Ours de Berne – B buffo, La Voix du Ciel – B, Chœur des animaux – coro misto; 3Fl, picc, 3Ob, cor ing., 3Cl in Sib, 3Cl in La, cl b., 3Fg, Cfg, 4Cor, 3Tr, 3Tbn, tuba, 3Timp, batt (gr.c., tmb mil., ptti, tamb de b., cml, trgl, xlf, vbf, tmt), ar, cel, archi
czas/duration	environ 45'
prawyk./1st p.	premiera telewizyjna w polskiej adaptacji/ TV premiere in Polish adaptation: 26 XII 1975, Warszawa, reż./ dir. by Jerzy Sztwiertnia, Polska Orkiestra Radiowa (PRiTV), dyr./ cond. by Włodzimierz Kamirski; premiera sceniczna wersji oryginalnej/ stage premiere of original version: 17 VIII 2014, Bregenz Festival, Festspielhaus, reż./ dir. by Gerald Stollwitzer, Prague Philharmonic Choir and Vorarlberg Symphony Orchestra, dyr./ cond. by Gérard Korsten
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/ remarks	opera ukończona w lutym 1966/ the opera completed in February 1966
aranżacje/arr.	wersja na orkiestrę kameralną Tobiasa Lepperta (2025)/ arranged for chamber orchestra by Tobias Leppert (2025)

L'Hirondelle inattendue (1966)

Opéra-bouffe en un acte d'après la pièce de Claude Aveline

obs./scoring	wyciąg fortepianowy z głosami i instrumentami solowymi/ piano-vocal score with solo instruments
powst./creat.	<i>Août 65 – Février 66</i>
uwagi/ remarks	rękopis w rodzinnym archiwum Laksa/ a manuscript in Laks Family Archive

B. MUZYKA WOKALNA/ VOCAL MUSIC

1. UTWORY NA GŁOS I ORKIESTRE/ WORKS FOR VOICE AND ORCHESTRA

Passacaille (Vocalise) (1946)

pour chant et orchestre

tytuły/titles	<i>Passacaglia</i>
obs./scoring	2Fl, 2Ob, cor ingl., 2Cl, cl b., 2Fg, cfg, 4Cor, 3Tr, 3Tbn, tuba, timp, batt (trgl, ptti, tmt) chant, archi
czas/duration	4'30"
powst./creat.	<i>Paris 1946</i>
uwagi/remarks	rękopis w Bibliotece Narodowej w Warszawie/ the manuscript in the National Library in Warsaw
oprac./adapt.	także w transkrypcjach na głos i fortepian, wiolonczelę i fortepian oraz na flet, obój lub skrzypce/ arranged as piano-vocal score, version for cello and piano, and also for flute, oboe or violin

także 4 pieśni w wersjach orkiestrowych Jerzego Lefeld (1972), zachowane w rękopisach w Bibliotece Narodowej w Warszawie, nagrane przez Halinę Szymulską i Orkiestrę Polskiego Radia pod dyr. Antoniego Wicherka (1972)/ also 4 songs in orchestral versions by Jerzy Lefeld (1972), preserved in manuscripts in the National Library in Warsaw, recorded by Halina Szymulska and the Polish Radio Orchestra, conducted by Antoni Wicherek (1972); zob./ see *Ballada starofrancuska, Dyzio marzyciel, Erratum, Strach na wróble*.

2. UTWORY NA GŁOS Z FORTEPIANEM/ WORKS FOR VOICE AND PIANO

a) PIEŚNI/ SONGS

1. La Chanson de l'héritier (1937)

pour chant et piano

tytuły/titles	<i>Spadkobierca</i>
sl./lyrics	Gaston Couté
powst./creat.	<i>Novembre 1937</i>
czas/duration	[ca. 4']
prawyk./1st p.	16 V 1939, Zodjak, Warszawa, Tola Korian
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	rękopis pod pseudonimem André Lorent w Zbiorach Specjalnych IS PAN – Archiwum Toli Korian/ the manuscript under the pseudonym André Lorent in the Special Collections of Arts Institute of Polish Academy of Sciences – Tola Korian Archive

2. L'Enfant qui avait volé une montre (1938)

pour chant et piano

sl./lyrics	Jacques Audibert
czas/duration	5'
prawyk./1st p.	4 III 1938, Salle Chopin-Pleyel, Paris, Tola Korian, Gustav Bachner – pf
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	rękopis w Zbiorach Specjalnych IS PAN – Archiwum Toli Korian/ the manuscript in the Special Collections of Arts Institute of Polish Academy of Sciences – Tola Korian Archive

3.–7. Pięć pieśni do wierszy Juliana Tuwima (1–3: 1938; 4: 1962, 5: 1961)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Cinq mélodies sur des poèmes de Julian Tuwim, Five Melodies for Poems by Julian Tuwim, Five songs on poems by Julian Tuwim</i>
sl./lyrics	Julian Tuwim, fr. adapt. Henri Lemarchand, eng. adapt. Hy Yanowitz
d./dedication	<i>Mojej Żonie</i> [To my Wife]
pieśni/ songs	1. Modlitwa/ Prière/ Prayer 2. Szczęście/ Sérénité/ Serenity 3. Przymierze/ L'Arche d'Alliance/ Covenant 4. Erratum (2'20") 5. Wszystko/ Tout te donner/ All
czas/duration	[ca. 12']
wyk./perf.	nagrania archiwalne z Polskiego Radia w Warszawie/ archival recordings from the Polish Radio in Warsaw: 1–3: 15 I 1961, Halina Szymulska, Tatiana Woytaszewska – pf 4,5: V 1962, Halina Szymulska, Jerzy Lefeld – pf
wyd./1st ed.	Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1968
uwagi/remarks	pierwotna wersja zatytułowana <i>Trzy pieśni, Trois chants</i> / the original version entitled <i>Trzy pieśni, Trois chants</i> ; Zofia Helman datuje 1–3: 1936–1938, jednak kompozytor podjął gatunek pieśni dopiero po rozpoczęciu współpracy z Tolą Korian/ Zofia Helman dates the songs 1–3: 1936–1938, but the composer indicates taking up the song genre after initiating collaboration with Tola Korian; w światłokopii rękopisów zachowanych w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie oraz w Bibliotece Narodowej w Warszawie uwagi wykonawcze ręką Haliny Szymulskiej (zmiany rytmiczne, dynamika, skróty różnych instrumentów w przebiegu utworu)/; in copies of manuscripts preserved in the National Library in Warsaw and in the University of Warsaw Library handwritten notes by Halina Szymulska (rhythmic changes, dynamics, abbreviations of various instruments in the course of the composition)
aranżacje/arr.	nr 4 w wersji orkiestrowej Jerzego Lefeld (1972) – rękopis w Bibliotece Narodowej w Warszawie/ no 4 orchestrated by Jerzy Lefeld (1972) – the manuscript in the National Library in Warsaw

8. Walczyk (1938)

na głos i fortepiano/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Petite valse, Little Waltz</i>
sl./lyrics	Julian Tuwim
czas/duration	[ca. 5']
prawyk./1st p.	16 V 1939, Zodjak, Warszawa, Tola Korian
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/ remarks	rękopis i prawykonanie pod pseud. André Lorent; datowanie na podstawie pieczęci rejestracji 19 Jan 1939 (zarejestrowano wraz z wcześniejszym utworem <i>Le Général</i>)/ the manuscript and the premiere under the pseud. André Lorent; dated as per the registration seal 19 Jan 1939 (registered with the earlier piece <i>Le Général</i>)

9. Ballada starofrancuska (ca. 1939)

na głos i fortepiano/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Vieille ballade française, Old French Ballad</i>
sl./lyrics	Julian Tuwim
czas/duration	[ca. 4']
wyk./perf.	nagranie archiwalne/ archival recording: 15 I 1961, Polskie Radio w Warszawie/ Polish Radio in Warsaw, Halina Szymulska, Tatiana Woytaszewska – pf
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
aranżacje/arr.	wersja orkiestrowa Jerzego Lefeld (1972) – rękopis w Bibliotece Narodowej w Warszawie/ orchestrated by Jerzy Lefeld (1972) – manuscript in The National Library in Warsaw

10. Aniołowe lica (1939)

na głos i fortepiano/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Angel Faces</i>
sl./lyrics	Julian Tuwim, przekład wiersza Fiodora Sologuba <i>Ангельские лики</i> (<i>Angel'skie liki</i>)/ after <i>Ангельские лики</i> by Fyodor Sologub
powst./creat.	<i>Paris 1939</i>
czas/duration	[ca. 4']
prawyk./1st p.	17 V 1939, Zodjak, Warszawa, Tola Korian
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/ remarks	prawykonanie pod pseud. Lorent/ premiere under the pseud. Lorent

11. Dyzio marzyciel (1939)

na głos i fortepiano/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Dyzio the Dreamer, Le Rêveur, Dédé le rêveur</i>
sl./lyrics	Julian Tuwim
czas/duration	[ca. 2']
prawyk./1st p.	17 V 1939, Zodjak, Warszawa, Tola Korian
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/ remarks	rękopis i prawykonanie pod pseudonimem A. Lorent; datowanie na podstawie prawykonania/ the manuscript and the premiere under the pseudonym A. Lorent; dated as per premiere
aranżacje/arr.	wersja orkiestrowa Jerzego Lefeld (1972) – rękopis w Bibliotece Narodowej w Warszawie/ orchestrated by Jerzy Lefeld (1972) – the manuscript in the National Library in Warsaw

12. Poranek (1939)

na głos i fortepiano/ for voice and piano

sl./lyrics	Fraszkowski
prawyk./1st p.	17 V 1939, Zodjak, Warszawa, Tola Korian
uwagi/ remarks	prawykonanie pod pseud. Lorent w części programu pt. „Chansons d'amour”; datowanie na podstawie prawykonania/ premiere under the pseud. Lorent in a part of the program entitled „Chansons d'amour”; dated as per premiere
Zaginiony/ Lost	

13. Ewangelia szczęśliwych (1946)

na głos i fortepiano/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>L'Evangile des bienheureux, The Gospel of the Happy</i>
sl./lyrics	Stanisław Baliński
d./dedication	à Tola Korian
czas/duration	[ca. 6'30"]
powst./creat.	<i>Paris, Avril 1946</i>
prawyk./1st p.	15 IX 1948, Ognisko Polskie w Londynie/ Polish Hearth Club in London, Tola Korian
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/ remarks	adnotacja w rękopisie: <i>Nie mogę Ci dedykować poezji Balińskiego, ale z całego serca poświęcam Ci muzykę do niej. Szymon Laks. W Paryżu, kwietniu 46/</i> annotation in the manuscript: <i>I cannot dedicate Baliński's poetry to you, but I sacrifice its music to you with all my heart. Szymon Laks. In Paris, in April 46</i> [transl. AR]

14. **Passacaille (Vocalise)** (1946)

pour chant et piano

tytuły/titles	<i>Passacaglia Vocalise</i>
d./dedication	<i>à Hanna Radlińska</i>
czas/duration	[ca. 6']
wyk./perf.	nagranie archiwalne/ archival recording: 15 I 1961, Polskie Radio w Warszawie/ Polish Radio in Warsaw, Halina Szymulska, Tatiana Woytaszewska – pf
wyd./1st ed.	Rouart, Lerolle et Cie Editeurs, Paris 1947
oprac./adapt.	zorkiestrowana wersja pieśni i w wersji na wiolonczelę i fortepian oraz na flet, obój lub skrzypce/ version orchestrated and versions for cello and piano, also for flute, oboe or violin
aranżacje/arr.	Leo Smit Ensemble (fl, pf), ARC Ensemble (cl, pf)

15. **Bezdomna** (1949)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Morska świnka bezdomna, La Vagabonde, Homeless</i>
sl./lyrics	Julian Tuwim; przekład wiersza Joachima Ringelnatza <i>Heimatlose</i> / after <i>Heimatlose</i> by Joachim Ringelnatz
czas/duration	[ca. 2']
powst./creat.	<i>Avril 1949</i>
prawyk./1st p.	17 VI 1953, Ognisko Polskie w Londynie/ Polish Hearth Club in London, Tola Korian, Irena Radwańska – pf
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	w programie prawykonania błędnie odnotowano autora słów w osobie Christiana Morgensterna/ the premiere program incorrectly listed the author of the lyrics as Christian Morgenstern

16. **Polowały się łzy me...** (1949)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Mes larmes ont coulé, De pures larmes me sont coulées..., My Tears Fell</i>
sl./lyrics	Adam Mickiewicz
czas/duration	[ca. 2'30"]
wyk./perf.	nagranie archiwalne/ archival recording: 15 I 1961, Polskie Radio w Warszawie/ Polish Radio in Warsaw, Halina Szymulska, Tatiana Woytaszewska – pf
wyd./1st ed.	<i>Pieśni solowe do słów Adama Mickiewicza</i> , wybór, red. i oprac. Elżbieta Wąsowska, Biblioteka Narodowa, Warszawa 1998, s. 48–53
uwagi/remarks	III Nagroda na konkursie pieśni do słów Mickiewicza Ministerstwa Kultury i Sztuki i Polskiego Radia w Warszawie 1949/ Third Prize at the Song Competition to Mickiewicz's Lyrics, organized by the Ministry of Culture and Art and Polish Radio in Warsaw in 1949

17. **La chanson du petit hypertrophique** (1952)

pour chant et piano

tytuły/titles	<i>C'est d'un' maladie d'cœur</i> (incipit), <i>Of and Illness of the Heart</i>
sl./lyrics	Jules Laforgue
d./dedication	<i>dla Żuka Skarszewskiego</i>
czas/duration	[ca. 4']
powst./creat.	I: <i>kwiecień 1952</i> ; II: <i>3/5 1952</i>
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	dwa rękopisy w rodzinnym archiwum Laksów i w Zbiorach Specjalnych IS PAN – Archiwum Toli Korian; dedykacja dodana w 1974 roku/ two manuscripts in Laks Family Archive and in Special Collections of Arts Institute of Polish Academy of Sciences – Tola Korian Archive; dedication added in 1974

18.–20. **Trois poèmes chantés** (1: 1960, 2, 3: 1961)

pour voix élevée et piano

sl./lyrics	Wanda Maya Berezowska (pol.), fr. adapt. Henri Lemarchand
pieśni/songs	1. Szukam dla pieśni mojej/ En vain je cherche/ I'm in search of a melody for my song 2. Lalka/ Ma Poupée/ The Doll 3. Mały więzień/ Le Petit prisonnier/ The Little Prisoner
czas/duration	[ca. 8']
prawyk./1st p.	1961, Paris nagranie archiwalne nr 1/ archival recording of no 1: 15 I 1961, Polskie Radio w Warszawie/ Polish Radio in Warsaw, Halina Szymulska, Tatiana Woytaszewska – pf
wyd./1st ed.	Éditeurs Henry Lemoine et Cie, Paris-Bruxelles 1961

21. **La Rue** (1961)

pour chant et piano

tytuły/titles	<i>The Street, Ulica</i>
sl./lyrics	Wanda Maya Berezowska; pol. adapt. Halina Szymulska
czas/duration	[ca. 3']
prawyk./1st p.	nagranie archiwalne/ archival recording: V 1962, Polskie Radio w Warszawie/ Polish Radio in Warsaw, Halina Szymulska, Jerzy Lefeld – pf
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	nie zidentyfikowano polskiego tłumaczenia przytoczonego przez Irenę Poniatowską w „Ruchu Muzycznym” (nr 9, 1985)/ / Polish adaptation non-identified, its beginning cited by Irena Poniatowska in „Ruch Muzyczny” (no. 9, 1985): „Gdzie spojrzysz, tam wszędzie mój dom, jak długie ulice”

22. Elegia żydowskich miasteczek (1961)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Elégie pour les villages juifs, Lament for the Jewish Villages, Elegy for the Jewish Villages</i>
śl./lyrics	Antoni Slonimski; fr. adapt. Henri Lemarchand, ang. adapt. Robert Braun
czas/duration	4'00"
prawyk./1st p.	nagranie archiwalne/ archival recording: V 1962, Polskie Radio w Warszawie/ Polish Radio in Warsaw, Halina Szymulska, Jerzy Lefeld – pf
wyd./1st ed.	Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1963
uwagi/remarks	datowanie za Zofią Helman/ dated as per Zofia Helman; pieśń ukończona na przełomie lutego i marca 1962/ song completed at the turn of February and March 1962

23. Deszcz (1962)

na głos i fortepian / for voice and piano

tytuły/titles	<i>Rain, Pluie</i>
śl./lyrics	Jarosław Iwaszkiewicz
czas/duration	[ca. 2']
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	pieśń ukończona w maju/ the song competed in May

24. Staruszkowie (1962)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Old People</i>
śl./lyrics	Julian Tuwim
czas/duration	[ca. 1']
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	pieśń ukończona w maju/ the song completed in May

25. Pogrzeb (1962)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Funérailles, Funeral</i>
śl./lyrics	Mieczysław Jastrun, fr. adapt. Henri Lemarchand
czas/duration	[ca. 4']
prawyk./1st p.	23 III 1987, University of Texas, College of Fine Arts, Austin, United States, Molly McCoy, Victoria Fischer – pf
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	rękopis z tłumaczeniem Lemarchanda w Bibliotece Narodowej w Warszawie/ the manuscript with Lemarchand's adaptation in the National Library in Warsaw; pieśń ukończona w sierpniu/ the song completed in August

26. Prośba o piosenkę (1962)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Request for a song, Bitte um ein Lied</i>
śl./lyrics	Julian Tuwim
czas/duration	[ca. 2'30"]
prawyk./1st p.	1962, Polskie Radio w Warszawie/ Polish Radio in Warsaw, Halina Szymulska
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	pieśń ukończona w listopadzie/ the song completed in November

27. Portrait de l'Oiseau-qui-n'existe-pas (1964)

pour chant et piano

tytuły/titles	<i>Portret ptaka-który-nie-istnieje, Portrait of the Bird-That-Does-Not-Exist</i>
śl./lyrics	Claude Aveline, pol. adapt. Antoni Marianowicz
d./dedication	à Suzanne Lampérière – <i>S.L.</i>
czas/duration	3'20"
prawyk./1st p.	1964, Paris
wyd./1st ed.	Éditeurs Henry Lemoine et Cie, Paris 1964
uwagi/remarks	pieśń ukończona w marcu/ the song completed in March

28.–31. Cztery pieśni do słów Tadeusza Śliwiaka (1967)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Quatre chants sur des paroles de Tadeusz Śliwiak, Four songs on words by Tadeusz Śliwiak</i>
sl./lyrics	Tadeusz Śliwiak, fr. adapt. Henri Lemarchand
d./dedication	<i>Halinie Szymulskiej</i>
pieśni/songs	1. Zielony skrzypek (wolny przekład z Chagalla)/ Le Violoniste vert (d'après Chagall)/ The Green Violinist (after Chagall) 2. Strach na wróble/ Épouvantail à moineaux/ The Scarecrow 3. Kompozycja/ Composition 4. Adoracja drzewa/ Adoration de l'arbre/ Adoration of The Tree
czas/duration	2'00"/ 1'40"/ 2'05"/ 1'50" [7'35"]
powst./creat.	<i>Paryż, luty-marzec 1967</i>
prawyk./1st p.	13 X 1967, II Program Polskiego Radia, Halina Szymulska, Jerzy Lefeld – pf
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	adnotacja w rękopisie: <i>Halinie Szymulskiej z przeproszeniem za niewczesne wy"skoki", ale kto pod kim interwale kopie sam w nie wpada. Szymon Laks, Paryż, luty-marzec 1967</i> ; pierwotna wersja zatytułowana: <i>Trzy pieśni do słów Tadeusza Śliwiaka</i> / annotation in the manuscript: <i>To Halina Szymulska with apologies for the untimely "jumps", but whoever kicks under someone's intervals falls into them themselves. Simon Laks, Paris, February-March 1967</i> [transl. AR]; original version entitled: <i>Three songs on words by Tadeusz Śliwiak</i>
aranżacje/arr.	nr 2 w wersji orkiestrowej Jerzego Lefeld (1972) – rękopis w Bibliotece Narodowej w Warszawie/ no 2 in orchestral version by Jerzy Lefeld (1972) – the manuscript in the National Library in Warsaw

32. Pocałunki (1974)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Jednego całowałam z miłości (incipit), I kissed one for love</i>
sl./lyrics	Ludwik Żuk-Skarszewski
czas/duration	[ca. 1'30"]
prawyk./1st p.	15 III 1994, The United States Memorial Holocaust Museum, Joseph and Rebecca Meyerhoff Theater, Washington, Jerome Barry, George Peachey – pf
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	pieśń ukończona przed październikiem, pierwsza z okresu współpracy z Żukiem-Skarszewskim; tytuł <i>Pocałunki</i> używany przez kompozytora w listach/ song composed before October, the first from the period of collaboration with Żuk-Skarszewski; the title <i>Kisses</i> used by the composer in his letters

33. Gdybyś (1974)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Si seulement, If only</i>
sl./lyrics	Ludwik Żuk-Skarszewski
czas/duration	[ca. 2']
powst./creat.	<i>Paryż X 74</i>
prawyk./1st p.	15 III 1994, The United States Memorial Holocaust Museum, Joseph and Rebecca Meyerhoff Theater, Washington, Jerome Barry, George Peachey – pf
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	adnotacja ręką Pauliny Laks w rękopisie kompozytora: <i>Żuk Skarszewski Ludwik towarzyszył niedoli w Oświęcimiu</i> / annotation with Paulina Laks's handwriting in composer's manuscript: <i>Żuk Skarszewski Ludwik a companion in Auschwitz misery</i> [transl. AR]

34. Nie winię (1974)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>I'm not blaming anyone</i>
sl./lyrics	Ludwik Żuk-Skarszewski
czas/duration	[ca. 2']
prawyk./1st p.	15 III 1994, The United States Memorial Holocaust Museum, Joseph and Rebecca Meyerhoff Theater, Washington, Jerome Barry, George Peachey – pf
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock

35. Pożegnanie (1974)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Adieu, Farewell</i>
sl./lyrics	Zygmunt Różycki
czas/duration	[ca. 2']
powst./creat.	<i>XI. 74</i>
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	pieśń powstała w wyniku współpracy z Ludwikiem Żukiem-Skarszewskim, któremu pierwotnie przypisywano autorstwo słów/ the song resulted from the collaboration with Ludwik Żuk-Skarszewski, to whom the lyrics were originally attributed

b) MELORECYTACJE/ MELODECLAMATIONS

36. **Le Général** (1938)

pour voix et piano

sl./lyrics	Jacques Audiberti
czas/duration	5'
prawyk./1st p.	4 III 1938, Salle Chopin-Pleyel, Paris, Tola Korian, Gustav Bachner – pf
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	rękopis i prawykonanie pod pseud. André Lorent; zarejestrowano wraz z <i>Walczykiem</i> – analogiczna data pieczęci 19 Jan 1939/ the manuscript and the premiere under the pseud. André Lorent; registered with <i>Walczyk</i> – analogous date of the seal 19 Jan 1939

37. **O Grzesiu kłamczuchu** (1939)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>O grzesiu kłamczuchu, Le Pêché du menteur, About Grześ, the Little Liar</i>
sl./lyrics	Julian Tuwim
czas/duration	[ca. 2']
prawyk./1st p.	16 V 1939, Zdziać, Warszawa, Tola Korian
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
oprac./adapt.	dwie wersje rękopisów z drobnymi modyfikacjami w akompaniamencie/ two versions of manuscripts with minor modifications in accompaniment
uwagi/remarks	rękopis pod pseud. A. Lorent/ a manuscript under pseud. A. Lorent; francuski tytuł w katalogu Boosey & Hawkes oznacza „grzech”/ French title indicated in the catalogue by Boosey & Hawkes means “sin” (instead of little boy’s name); datowanie na podstawie prawykonania/ dated as per premiere

c) OPRACOWANIA I HARMONIZACJE PIEŚNI LUDOWYCH/ ARRANGEMENTS AND HARMONISATIONS OF FOLK SONGS

38. **Oj jody jody** (1928)

na głos i fortepian/ for voice and piano

sl./lyrics	ludowe polskie/ Polish traditional
prawyk./1st p.	sobota/Saturday 12 V [1928], Théâtre Femina, Tonia Kleczkowska, René Gautier/ Nicolas Kedroff – pf
uwagi/remarks	datowanie prawykonania i kompozycji na podstawie: kalendarza dziennego w przedziale 1925–1940, lat aktywności teatru i zdjęć śpiewaczki w Narodowym Archiwum Cyfrowym/ dating of the premiere and the composition based on: the daily calendar between 1925–1940, the years of the theatre’s activity and photos of the singer in the Polish National Digital Archives; w części programu pt. „Chants de Pologne”/ in the part of the programme entitled “Chants de Pologne”
Zaginiony/ Lost	

39. **Jezusek** (1946)

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Little Jesus</i>
sl./lyrics	ludowe polskie/ Polish traditional
Źródło	kolęda góralska (podhalańska) <i>Oj maluśki, maluśki</i> / highlander Christmas carol from Podhale <i>Oj maluśki, maluśki</i>
czas/duration	[ca. 3']
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	ludowy tekst zmieniony, refren w wersji z onomatopiejami; datowanie na podstawie kroniki „Ruchu Muzycznego” (1946), nr 24, s. 57/ folk lyrics altered, chorus in an onomatopoeic version; dated after the chronicle from „Ruch Muzyczny” (1946), no. 24, p. 57
aranżacje/arr.	wersja na fortepian Holgera Groschoppa (2023)/ arranged for piano by Holger Groschopp (2023)

40. **Kolenda śląska (1946)**

na głos i fortepian/ for voice and piano

tytuły/titles	<i>Co to nowego</i> (incipit), <i>Polish folk carol, Kolęda śląska</i>
sl./lyrics	ludowe polskie/ Polish traditional
źródło/source	kolęda z Raciborza na Śląsku/ Christmas carol from Racibórz in Silesia; zob./ see nr 429, <i>Pieśni Ludu Polskiego w Górnym Śląsku z muzyką</i> , zebrał i wydał Juliusz Roger, A. Hepner, Wrocław 1880
prawyk./1st p.	21 XII 1946, Ognisko Polskie w Londynie/ Polish Hearth Club in London, Tola Korian
powst./creat.	<i>Nov. 1946</i>
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
oprac./adapt.	transkrypcje w różnych tonacjach/ transcriptions in various keys
uwagi/remarks	adnotacja <i>Racibórz</i> , rękopis w Zbiorach Specjalnych IS PAN – Archiwum Toli Korian, autograf także w zbiorach Polskiej Biblioteki Narodowej/ annotation <i>Racibórz</i> (the town), the manuscript in Tola Korian Collection IS PAN in Warsaw, the manuscript also in the National Library in Warsaw

41. **Noël de Comblessac (1946)**

pour chant et piano

tytuły/titles	<i>Noël, Shepherds' call, French Carol from Brittany</i>
incipit	<i>Pierrot va cri ton chalumeau</i>
sl./lyrics	ludowe francuskie/ French traditional; zob./ see <i>Noël</i> w/in: Adolphe Orain, <i>Chansons de La Haute Bretagne</i> , Rennes 1902, s. 208–209
źródło/source	kolęda bretońska z Comblessac/ Christmas carol from Comblessac in Brittany; zob./ see „ <i>Noël</i> ”, Simone Morand, <i>Chansons de Haute-Bretagne</i> , Rennes 1938, s. 12.
prawyk./1st p.	21 XII 1946, Ognisko Polskie w Londynie/ Polish Hearth Club in London, Tola Korian
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	rękopis w rodzinnym archiwum Laksa/ the manuscript in Laks Family Archive

42.–49. **Huit chants populaires juifs (1947)**

pour soprano ou ténor et piano

tytuły/titles	<i>Osiem pieśni żydowskich, Eight Jewish Folk Songs, Eight popular jewish songs, Osiem pieśni ludowych żydowskich</i>
sl./lyrics	ludowe jidysz/ traditional Yiddish, fr. adapt. Jean-Michel Dumarais
źródło/source	Fritz Mordechai Kaufmann, <i>Die schönsten Lieder der Ostjuden: siebenundvierzig ausgewählte Volkslieder</i> , Jüdischer Verlag, Berlin 1920
pieśni/songs	1. Ich bin a balagole/ Chant du cocher 2. Wigenlid/ Berceuse 3. Di Gilderne pawe/ Le paon doré 4. Unser rebeniu/ Notre rabbin 5. In droisn is a triber tog/ Amour gâché 6. Gwaldze brider/ Le bain sacré 7. Di alte Kashe/ L'éternel problème 8. Fraïtik far nacht/ Avant le grand sabbat
czas/duration	[ca. 11']
prawyk./1st p.	1947, Paris nagranie archiwalne/ archival recording: 15 I 1961, Polskie Radio w Warszawie/ Polish Radio in Warsaw, Halina Szymulska, Tatiana Woytaszewska – pf
wyd./1st ed.	Éditions Roger Bernstein, Paris 1948
uwagi/remarks	zaginione nagranie z Polskiego Radia w Warszawie/ a lost recording from the Polish Radio in Warsaw: 1956, Halina Szymulska, Barbara Malve – pf
aranżacje/arr.	dwie wersje na głos i zespół kameralny – Amaury du Closel (2009)/ two arrangements for voice and chamber orchestra by Amaury du Closel (2009)

50. **O matusiu moja (ca. 1949)**

Piosenka ludowa na głos i fortepian/Folk song for voice and piano

tytuły/titles	<i>Oh Dear Mommy Mine</i>
sl./lyrics	ludowe polskie/ Polish traditional; see/ zob. <i>O matusiu moja</i> (nr 119), w/in: Zygmunt Gloger, <i>Pieśni ludu</i> , Kraków 1892, s. 223–224
czas/duration	[ca. 2']
prawyk./1st p.	17 VI 1953, Ognisko Polskie w Londynie/ Polish Hearth Club in London, Tola Korian, Irena Radwańska – pf
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	prawdopodobnie w całości oryginalna muzyka kompozytora; dwie zwrotki tekstu słownego w rękopisie z rodzinnego archiwum Laksa, siedem zwrotek tekstu słownego w rękopisie ze Zbiorów Specjalnych IS PAN w Archiwum Toli Korian/ probably entirely original music by the composer; two stanzas of verbal text in a manuscript from the Laks Family Archive, seven stanzas of verbal text in a manuscript from the IS PAN Special Collections in the Tola Korian Archive

3. UTWORY CHÓRALNE A CAPPELLA/ WORKS FOR CHOIR A CAPPELLA

1.–5. Pięć kołęd (ca. 1946)

na 4-gł. chór mieszany a cappella/ for 4-part mixed choir a cappella

tytuły/titles	<i>Five Christmas carols</i>
sl./lyrics	ludowe polskie/ Polish traditional
źródło/source	kołedy polskie/ Polish Christmas carols
kołedy/ Christmas carols	1. Wśród nocnej ciszy 2. Lulajże Jezuniu 3. Przybieżeli do Betlejem 4. W żłobie leży 5. Bóg się rodzi
obs./scoring	S, A, T, B
wyd./1st ed.	Związek Polskich Kół Muzyczno-Teatralnych we Francji, Paryż [s.a.]
oprac./adapt.	zbiór opracowany w Auschwitz-Birkenau na zespół kameralny (1943), w miejsce pierwszej kołedy <i>Stille Nacht, heilige Nacht</i> – zbiór zaginiony/ a collection arranged in Auschwitz-Birkenau for chamber ensemble (1943), replacing the first Christmas carol with <i>Stille Nacht, heilige Nacht</i> – a lost collection

6. Kantata (1947)

na 4-gł. chór męski/ for 4-part male choir

sl./lyrics	Bronisław Kamiński (I), Jan Kruczkowski (II)
incipit	I: <i>Podajmy niebu dłonie</i> , II: <i>Uderzmy w dźwięczne tony</i>
obs./scoring	T1, T2, B1, B2 (z odcinkami solowymi/ with solo sections)
oprac./adapt.	wersje z innym polskim tekstem w pierwszej lub drugiej zwrotce/ versions with different Polish lyrics in the first or the second verse; <i>Cantate</i> – wersja zrewidowana przez kompozytora prawdopodobnie w podobnym czasie/ <i>Cantate</i> – a revised version by composer, probably around the same time
uwagi/ remarks	rękopisy w rodzinnym archiwum Laksa i zbiorach wydawcy/ manuscripts in Laks Family Archive and editor's collection; datowanie na podstawie kroniki „Ruchu muzycznego” (1947), nr 19-20, s. 37/ dated as per the chronicle in „Ruch muzyczny” (1947), no. 19-20, p. 37 zob. także <i>Cantate</i> / see also <i>Cantate</i>

7. Cantate (1947)

pour chœur mixte a capella

sl./lyrics	Dominique Jules Mari
incipit	<i>La pâle nuit s'achève</i>
obs./scoring	S, A, T, B (8-gł chór mieszany z odcinkami solowymi)/ (8-part mixed choir with solo sections)
czas/duration	6'30"
uwagi/ remarks	stanowi rozbudowaną wersję <i>Kantaty</i> , rękopis w rodzinnym archiwum Laksa/ it is an extensive version of <i>Kantata</i> , a manuscript in Laks Family Archive

8. Pieśń pielgrzyma (ca. 1949)

na 4-gł. chór męski/ for 4-part male choir

sl./lyrics	Adam Mickiewicz
incipit	<i>Te rozkwitłe świeżo drzewa</i>
obs./scoring	T1, T2, Bar, B
uwagi/ remarks	rękopis w rodzinnym archiwum Laksa/ a manuscript in Laks Family Archive

4. PIOSENKI POPULARNE I UŻYTKOWE/ POPULAR AND FUNCTIONAL SONGS

Alkoholik (1934)

Piosenka charakterystyczna z filmu „Przebudzenie”/ Characteristic song from the film „Przebudzenie”

sl./lyrics	Julian Tuwim
uwagi/ remarks	nagranie archiwalne na płycie gramofonowej Syrena-Electro (9)9249, wznowione przez wytwórnię EDA Records/archival recording on the Syrena-Electro (9)9249 gramophone record, renewal by EDA Records: <i>Simon Laks, Complete works for voice and piano</i> , EDA 45; zob./ for more details see – film <i>Przebudzenie</i> (1934)
aranżacje/arr.	wersja na głos i fortepian Holgera Groschoppa/ version for voice and piano by Holger Groschopp

Słona wodo, wielka wodo (1938)

na 4-głosowy chór mieszany/ for 4-part mixed choir

sl./lyrics	Zdzisław Kleszczyński
obs./scoring	S, A, T, B
wyd./1st ed.	seria „Piosenki o morzu”, Liga Morska i Kolonialna, Warszawa 1938
uwagi/remarks	piosenka nagrodzona na konkursie Ligi Morskiej i Kolonialnej; wydanie pod pseud. A. Lorent/ a song awarded in competition of Marine and Colonial League; published under the pseud. A. Lorent

Échos de Pologne (1946)

Huit chœurs à voix d'hommes ou mixtes

tytuły/titles	<i>Polskie echa. Osiem pieśni na chór męski albo mieszany</i>
sl./lyrics	1: Tadeusz Żeromski; 2-4, 6, 8: Antoni Bogusławski; 5, 7: Z. Moszczyński; fr. adapt. Charles-Louis Pothier
obsada i pieśni/ songs and scoring	4-gl. chór mieszany/ 4-part mixed choir: 1. Hymne/ Hymn 2. Les Campanules/ Polne dzwonki 3-gl. Chór męski/ 3-part male choir : 3. Ohé, ohé/ Hej, hej... 4. Écoute moi, jeune fille.../ Posłuchajże, o dziewczę me... 4-gl. Chór męski/ 4-part male choir : 5. Dialogue avec un bateau/ Rozmowa z okrętem 6. La Revanche/ Odplata 7. Le Serment/ Przrzeczenie 8. Yvonne/ Ywonka
wyd./1st ed.	Rouart, Lerolle et Cie, Paris 1946
oprac./adapt.	numery 1-4, 6, 8 w wersji na głos z fortepianem/ numbers 1-4, 6 and 8 in piano-vocal score – zob./ see <i>Z mroków i świtów</i>

Z mroków i świtów (1946)

Dwadzieścia piosenek z towarzyszeniem fortepianu

tytuły/titles	<i>Ombres et lumières. Vingt chansons avec accompagnement de piano, From Dusks and Dawns: Twenty Popular Songs</i>
sl./lyrics	1, 11, 13, 15, 17, 20: Tadeusz Żeromski; 2-4, 6-9, 14, 16, 18, 19: Antoni Bogusławski; 5: Z. Moszczyński; 12: Maria Suchowolska, 10: anonim/anonym; fr. adapt. Henri Le Pointe et F. de Joannis (1, 3, 5, 8-17, 19), Charles-Louis Pothier (2, 4, 6, 7, 18, 20)
piosenki/ popular songs	1. Przez morza krwi/ Par les chemins de sang 2. Odplata/ La Revanche 3. Stalowy mur/ Le mur d'acier 4. Polne dzwonki/ Les Campanules 5. Córka rybaka/ La fille du pêcheur 6. Hej, hej.../ Ohé ! Ohé ! 7. Iwonka/ Yvonne 8. Omyłka/ Méprise 9. A im słońce wyżej.../ Le soleil se lève... ; [Mouv't de Krakowiak] 10. Serenada koszarowa/ Sérénade de caserne ; [Valse] 11. Piosenka chłopska/ Chanson paysanne 12. Moja Warszawa/ Ma Varsovie à moi 13. Pieśń z niewoli/ Chant du prisonnier 14. A ja sobie pójde/ Chantons la vengeance 15. Piosenka powojenna/ Chanson d'après guerre 16. Na wysokiej górze.../ Dans la vaste plaine... 17. Byłaś mi kwiatem.../ Fleur de fougère 18. Posłuchajże, o dziewczę me.../ Écoute-moi, jeune fille... 19. Na cóż mi te kwiatki.../ Pourquoi ces fleurs ?... 20. Hymn/ Hymne
wyd./1st ed.	Rouart, Lerolle et Cie, Paris 1948
oprac./adapt.	numery 2, 4, 6, 7, 18 i 20 w wersji chóralnej/ numbers 2, 4, 6, 7 18 and 20 in choral version – zob./ see <i>Échos de Pologne</i> nr 20 <i>Hymn</i> w opracowaniu kompozytora na 4 puzony/ no 20 <i>Hymn</i> arranged by composer for 4 trombones – zob./ see <i>Chorał na 4 puzony</i>
uwagi/remarks	datowanie na podstawie kroniki „Ruchu muzycznego” (1946), nr 24, s. 57/ dated as per the chronicle in „Ruch muzyczny” (1946), no. 24, p. 57

Nasza pieśń (1949)

na 2 głosy z towarzyszeniem fortepianu/ for 2 voices with piano accompaniment

sl./lyrics	Konstanty Ildefons Gałczyński
wyd./1st ed.	Wkładka muzyczna nr 8 do miesięcznika „Teatr Ludowy” nr 12/1949 r./ Musical insert no. 8 to the monthly „Teatr ludowy” 12/1949
oprac./adapt.	w wersji chóralnej/ choral version – zob./ see <i>Sześć pieśni</i>

Sześć pieśni (1949)

na 4-głosowy chór mieszany/ for 4-part mixed choir

tytuły/titles	<i>Six chœurs à 4 voix mixtes</i>
pieśni	1. Pieśń Robotników Polskich (Władysław Broniewski)
i autorzy/	2. Naprzód idziemy (Jan Brzechwa)
songs and	3. Do dłoni dłoń (Jacek Bocheński)
poets	4. Nasza pieśń (Konstanty Ildefons Gałczyński)
	5. Marsz Robotników (Robert Stiller)
	6. Pieśń o Traktorach (Robert Stiller)
obs./scoring	S, A, T, B
wyd./1st ed.	Związek Polskich Kół Muzyczno-Teatralnych (Fédération des Sociétés Polonaises de Musique & d'Art Dramatique), Paris 1949
uwagi/	<i>Marsz robotników</i> wydany osobno także przez Polskie Wydawnictwo
remarks	Muzyczne, Kraków 1951/ <i>Marsz robotników</i> published also separately by Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1951
oprac./adapt.	nr 4 <i>Nasza pieśń</i> w wersji na 2 głosy z fortepianem/ no 4 <i>Nasza pieśń</i> arranged for 2 voices and piano – zob./ see <i>Nasza pieśń</i>

Moja Maryś, co takiego

tytuły/titles	<i>Marie que se passe-t-il</i>
śl./lyrics	Antoni Bogusławski
Zaginiony/ Lost	

C. MUZYKA INSTRUMENTALNA/ INSTRUMENTAL MUSIC

1. UTWORY ORKIESTROWE/ ORCHESTRAL WORKS

a) ORKIESTRA SYMFONICZNA/ SYMPHONIC ORCHESTRA

1. *Farys* (1924)

Poemat symfoniczny/ Symphonic poem

prawyk./1st p.	IV 1925, Filharmonia Warszawska/ Warsaw Philharmonic, Warszawa
uwagi/	według poematu Adama Mickiewicza/ after poem by Adam Mickiewicz
remarks	
Zaginiony/ Lost	

2. *Symfonia C-dur* (1924)

na orkiestrę/ for orchestra

Zaginiony/ Lost

3. *Scherzo* (1925)

na orkiestrę/ for orchestra

Zaginiony/ Lost

4. *Adagio symphonique* (1927)

uwagi/	utwór wykonany na egzaminie po pierwszym roku studiów kompozycji
remarks	u Paula Vidala, 21 VI 1927 w Konserwatorium Paryskim/ the piece performed during the examination after the first year of composition studies under Paul Vidal, 21 VI 1927 at the Paris Conservatoire;
	materiał być może wykorzystany w <i>Blues symphonique</i> (1928)/ may share material with <i>Blues symphonique</i> (1928)

Zaginiony/ Lost

5. *Blues symphonique* (1928)

Fantazja jazzowa z saksofonem/ Jazz fantasy with saxophone

prawyk./1st p.	1929, Filharmonia Warszawska/ Warsaw Philharmonic, Warszawa
uwagi/	utwór wyróżniony na konkursie Stowarzyszenia Młodych Muzyków
remarks	Polaków w Paryżu, 12 V 1928, godło: Lion d'or/ the piece honoured at the competition of the Association of Young Polish Musicians in Paris, 12 V 1928, emblem: Lion d'or;
	prawdopodobnie wykonany wcześniej/ probably performed earlier, 21 V 1928, Festival de la Musique Polonaise, „Association des Concerts Padeloup”, Padeloup Orchestra, Paris

Zaginiony/ Lost

6. Petite suite légère (1960)

pour orchestre

części/mvmts	1. Marche, 2. Valse lente, 3. Polka
obs./scoring	2Fl, picc, 2Ob, 2Cl in Sib, 2Fg, 4Cor, 3Tr, 3Tbn, tuba, 3Timp, batt (gr.c., tmb mil., ptti, trgl, vbf, tamb de b.), archi
czas/duration	8'40"
prawyk./1st p.	14 V 2005, Studio koncertowe Polskiego Radia, Warszawa, Polska Orkiestra Radiowa, dyr./ conducted by Krzysztof Słowiński
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	adnotacja: <i>3 utwory żartobliwe, przesadnie pompatyczne</i> w faksymile rękopisu z Biblioteki Narodowej w Warszawie/ annotation: <i>3 playful pieces, overly pompous</i> [transl. AR] in the manuscript from the National Library in Warsaw
oprac./adapt.	cz. III na materiale <i>Polki</i> – pf/ 3 rd movement on material of <i>Polka</i> – pf

b) SKRZYPCE Z TOWARZYSZENIEM ORKIESTRY/ VIOLIN WITH ORCHESTRAL ACCOMPANIMENT

7. Suite polonaise (1936)

pour violon et orchestre

tytuły/titles	<i>Suita polska</i>
części/mvmts	1. Molto moderato, 2. Andantino, 3. Allegro molto
obs./scoring	2Fl, picc, 2Ob, cor ing., 2Cl in Sib, 2Fg, cfg, 4Cor, 3Tr, 3Tbn, tuba, 3Timp, batt (gr.c., tmb mil., ptti, trgl, xlf, tmt, tamb de b.), ar, pf, vno solo, archi
czas/duration	16'
prawyk./1st p.	7 XII 2008, Orkiestra Polskiego Radia/ Polish Radio Orchestra, Warszawa, Tomasz Tomaszewski – vno, dyr./ conducted by Guillaume Tourniaire
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
oprac./adapt.	stanowi zorkiestrowaną wersję <i>Suity polskiej</i> na skrzypce i fortepian (1935)/ orchestrated version of <i>Suite polonaise</i> for violin and piano (1935)

8. Poemat (1954)

na skrzypce i orkiestrę/ for violin and orchestra

tytuły/titles	<i>Poème pour violon et orchestre, Improwizacja na skrzypce i orkiestrę, Improvisation pour violon et orchestre</i>
fazy/ phases	Lento assai – Allegro moderato – Tempo I, molto tranquillo – Allegro moderato ma con fuoco – Tempo di Mazurka – Quasi una marcia funebre – Tempo I (Lento assai)
obs./scoring	2Fl, picc, 2Ob, cor ing., 2Cl in La, cl b., 2Fg, cfg, 4Cor, 3Tr, 3Tbn, tuba, 3Timp, batt (gr.c., tmb mil., trgl, ptti, tamb de b., tmt), ar, cel, vno solo, archi
czas/duration	[ca. 14']
prawyk./1st p.	12 III 2006, Konzerthalle „Carl Philipp Emanuel Bach”, Frankfurt/Oder, Klaudyna Schulze-Broniewska – vno, Brandenburgisches Staatsorchester Frankfurt (Oder), dyr./ conducted by Jürgen Bruns
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	adnotacja: <i>Forma swobodna, improwizacyjna, jakby jednoczęściowy koncert na skrzypce</i> w faksymile rękopisu z Biblioteki Narodowej w Warszawie/ annotation: <i>A free, improvisational form, like a one-movement violin concerto</i> [transl. AR] in the copy of manuscript from the National Library in Warsaw; prawdopodobnie w planach twórczych jako <i>Koncert skrzypcowy</i> od 1949 roku – według Formularza Związku Kompozytorów Polskich,teczka osobowa Szymona Laksa/ probably in creative plans as a <i>Violin Concerto</i> from 1949 – according to the form of the Polish Composers' Union, Szymon Laks's personal file: PL_1084_AZKP_017_0148, k. 45b; na karcie tytułowej zamazany napis <i>DEVISE: "Violino solo"</i> – według noty bibliotekarza z Biblioteki Narodowej w Warszawie prawdopodobnie wskazuje godło konkursowe/ on the title page, the blurred inscription <i>DEVISE: "Violino solo"</i> – according to librarian's note from the National Library in Warsaw, it probably indicates the competition emblem
aranżacje/arr.	wersja na skrzypce i orkiestrę smyczkową Eweliny Nowickiej (2019)/ arranged for violin and string orchestra by Ewelina Nowicka (2019)

c) ORKIESTRA SMYCZKOWA/ STRING ORCHESTRA

9. Sinfonietta (1936)

pour cordes

tytuły/titles	<i>Sinfonietta na smyczki, Sinfonietta na orkiestrę smyczkową</i>
części/mvmts	1. Ouverture, 2. Sérénade, 3. Rondino, 4. Final fugué
czas/duration	14' 25"
prawyk./1st p.	1946, Paris
wyk./perf.	10 V 1953, Paris, Orchestre Radio-Symphonique de Paris, dyr./ conducted by Eugène Bigot
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock

10. **Symphonie** (1964)

pour cordes

tytuły/titles	<i>Symfonia na orkiestrę smyczkową, Symfonia na smyczki, Symphony for strings</i>
części/mvmts	I Allegro energico, II Andante sostenuto, III Scherzo, IV Finale – Allegro molto
czas/duration	20'10"
prawyk./1st p.	15 V 1966, Pałac Działyńskich, Sala Malinowa, Poznań, Poznańska Orkiestra Kameralna. dyr./ conducted by Robert Satanowski
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock

2. UTWORY KAMERALNE/ CHAMBER WORKS

a) KWARTET SMYCZKOWY/ STRING QUARTET

1. **Petite suite pour quatuor à cordes** (1926)

tytuły/titles	<i>Mała suita na kwartet smyczkowy</i>
części/mvmts	Prélude, Menuet, Gavotte, Fuguetta
prawyk./1st p.	16 V 1929, org./ concert by Société Musicale Indépendante, Salle du Conservatoire, Paris, Quatuor Roth: Feri Roth, Jenő Antal, Ferenc Molnar, Albert van Doorn
uwagi/remarks	tytuł <i>Trois pièces pour Quatuor à cordes</i> użyty przez Alfreda Gradsteina w liście do Karola Szymanowskiego z dn. 18 V 1929; w źródłach prasowych nie wyodrębniono części <i>Gavotte</i> / the title <i>Trois pièces pour Quatuor à cordes</i> used by Alfred Gradstein in the correspondance with Karol Szymanowski, 18 V 1929; the press sources did not distinguish the <i>Gavotte</i> movement

Zaginiony/ Lost

2. **1er Quatuor à cordes** (1928)

tytuły/titles	<i>I Kwartet smyczkowy</i>
części/mvmts	I Allegro, II Andante semplice, III Scherzo: Presto, IV Finale: Andante molto
prawyk./1st p.	3 V 1928, org./ concert by Société Musicale Indépendante, Salle des agriculteurs, Paris, Quatuor Roth: Feri Roth, Jenő Antal, Ferenc Molnar, Albert van Doorn
oprac./adapt.	materiał tematyczny częściowo wykorzystany w <i>V Kwartecie smyczkowym</i> / thematic material partially used in <i>String Quartet No. 5</i>

Zaginiony/ Lost

3. **2e Quatuor à cordes** (1932)

tytuły/titles	<i>II Kwartet smyczkowy</i>
części/mvmts	I Allegro moderato, II Larghetto, III Quasi presto
czas/duration	16'00"
powst./creat.	<i>Paris 1932</i>
prawyk./1st p.	24 III 1933, org./ concert by Le Triton (société de musique contemporaine), Paris, Quatuor Calvet: Joseph Calvet, Daniel Guilevitch, Léon Pascal, Paul Mas
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	rękopis w Médiathèque Hector Berlioz w CNSMD de Paris podarowany przez rodzinę Calvet/ manuscript in the Médiathèque Hector Berlioz in CNSMD de Paris donated by Calvet Family; utwór wykonany także na koncercie/ performed also in concert by Société Nationale de Musique, 8 II 1936, Salle Chopin, Paris, Quatuor Indig: Alfred Indig, Sacha Belin, Hermann Koerner, Jules Lemaire
oprac./adapt.	materiał częściowo wykorzystany w <i>IV Kwartecie smyczkowym</i> / material partially used in <i>String Quartet No. 4</i>

4. **3e Quatuor à Cordes** (1945)

sur des motifs populaires polonais

tytuły/titles	<i>III Kwartet smyczkowy na polskie tematy ludowe, Kwartet smyczkowy nr 3 (osnuty na polskich motywach ludowych), 3rd String Quartet (Based on Polish popular tunes), Sting Quartet No. 3</i>
części/mvmts	I Allegro quasi presto, II Poco lento sostenuto, III Vivace non troppo, IV Allegro moderato giusto
czas/duration	20'
prawyk./1st p.	25 XI 1945, Sorbonne, Amphithéâtre Richelieu, Paris, Quatuor Lespine: Jacques Lespine, Léon Locatelli, Stéphane Wiener, Jean Lespine
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
oprac./adapt.	także w transkrypcji na <i>Kwintet fortepianowy</i> (1967)/ transcribed also for <i>Piano Quintet</i> (1967)
aranżacje/arr.	wersja na orkiestrę smyczkową Agnieszki Duczmal – <i>Concerto for Strings</i> (2013)/ arranged for string orchestra by Agnieszka Duczmal – <i>Concerto for Strings</i> (2013); wersja na kwartet saksofonowy Karola Mastalerza (2023)/ arranged for saxophone quartet by Karol Mastalerz (2023)
uwagi/remarks	nagranie archiwalne w Narodowym Archiwum Cyfrowym/ archival recording in National Digital Archive: Quatuor Lespine, sygn. 3/33/0/1/3640

5. 4e Quatuor à cordes en La (1962)

tytuły/titles	<i>IV Kwartet smyczkowy, Quatuor en la, String Quartet No. 4</i>
części/mvmts	I Allegro non troppo, II Andante sostenuto, III Quasi presto, con fuoco
czas/duration	4'10"/ 4'40"/ 4'5" [12'55"]
prawyk./1st p.	IX 1962, Liège, Quatuor Municipal de Liège: Henri Koch, Emmanuel Koch, Louis Poulet, Éric Feldbush
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	uhonorowany Grand Prix na Międzynarodowym Konkursie Kwartetów Smyczkowych Miasta Liège, IX 1962 (konkurs pod patronatem Królowej Elżbiety Belgijskiej)/ honoured with Grand Prix in the „Concours International de quatuor à cordes de la ville de Liège”, IX 1962 (a competition under the patronage of Queen Elisabeth of Belgium); nagranie archiwalne/ archival recording: 24 X 1962, Radiodiffusion Télévision Française, France III Nationale, Paris, Quatuor de Paris
oprac./adapt.	na materiale <i>II Kwartetu smyczkowego</i> / based on <i>String Quartet No. 2</i>
aranżacje/arr.	wersja na orkiestrę smyczkową Agnieszki Duczmal/ arranged for string orchestra by Agnieszka Duczmal

6. 5e Quatuor à Cordes (1965)

tytuły/titles	<i>V Kwartet smyczkowy, String Quartet No. 5, 5 Streichquartett</i>
części/mvmts	I Allegro moderato, II Adagio molto, III Scherzo, quasi presto, IV Allegro giocoso
czas/duration	20'00"
prawyk./1st p.	IX 1965, Liège, Quatuor Municipal de Liège: Henri Koch, Emmanuel Koch, Louis Poulet, Éric Feldbush
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	ukończony zimą 1964–65 i zakwalifikowany do finału Międzynarodowego Konkursu Kwartetów Smyczkowych Miasta Liège/ written in winter 1964–65 and qualified for the final in the Concours International de quatuor à cordes de la ville de Liège; utwór wykonany także w Liège przez Quatuor Bartók de Budapest/ a piece also performed in Liège by Quatuor Bartók de Budapest; współczesne wykonanie/ contemporary executed by Pellegrini-Quartett, Sendesaal des HR, Frankfurt, 2 VII 1998
oprac./adapt.	częściowo na materiale tematycznym <i>I Kwartetu smyczkowego</i> / partially shares thematic material with <i>String Quartet No. 1</i>
aranżacje/arr.	wersja na orkiestrę smyczkową Agnieszki Duczmal/ arranged for string orchestra by Agnieszka Duczmal

b) OBSADA DĘTA/ WIND ENSEMBLE

7. Quintette pour instruments à vent (1929)

tytuły/titles	<i>Kwintet na instrumenty dęte, Kwintet dęty</i>
części/mvmts	I Allegro deciso, II Adagio-attacca: (III) Allegro molto
obs./scoring	fl, ob, cl, fg, cor
prawyk./1st p.	3 II 1930, org./ concert by Stowarzyszenie Młodych Muzyków Polaków w Paryżu/ Association des Jeunes Musiciens Polonais, Maison Pleyel, Salle Chopin, Quintette de l'Orchestre Symphonique de Paris: Roger Cortet – fl, Louis Gromer – ob, André Vacellier – cl, Gabriel Grandmaison – fg, Van Boextaële – cor
Zaginiony/ Lost	

8. Concertino pour trio d'anches (1965)

tytuły/titles	<i>Concertino na trio stroikowe</i>
części/mvmts	I Allegro scherzoso, II Andante meditativo, III Presto non troppo
obs./scoring	ob, cl in Sib, fg
czas/duration	13'45"
prawyk./1st p.	10 V 1967, org./ concert by Société Nationale de Musique, École normale de musique de Paris, Salle Cortot, Paris, Le Trio d'Anches de Paris: Lucien Debray – ob, Jacques Lancelot – cl, Jean Louchez – fg
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock

9. Chorał (1973)

na 4 puzony/ for 4 trombones

tytuły/titles	<i>Chorale pour 4 trombones</i>
uwagi/remarks	kopia autografu u wydawcy/ copy of the manuscript in editor's collection
oprac./adapt.	na materiale pieśni <i>Hymn</i> / shares the material with the song <i>Hymn</i> – zob./ see <i>Z mroków i świtów, Échos de Pologne</i>

c) ZESPOŁY KAMERALNE – VARIA/ MIXED ENSEMBLES

10. **Concerto da camera** (1963)

pour piano, 9 instruments à vent et percussion

tytuły/titles	<i>Koncert kameralny</i> na fortepian, 9 instrumentów dętych i perkusję, <i>Concerto da camera</i> na fortepian, 9 instrumentów dętych i perkusyjnych, <i>Concerto da camera</i> for piano, nine wind instruments and percussion
części/mvmts	I Allegro non troppo, II Andantino, III Allegro assai
obs./scoring	pf, 2Fg (Cfg), 2Cl (cl b.), ob (cor ing.), fl (picc), 2Cor, tr in Do, 2Timp, tmb mil., gr.c., ptti, tamb de b., trgl, vbf, xlf
czas/duration	[ca. 16']
prawyk./1st p.	28 X 1963, Salle Gaveau, Paris, Annie d'Arco – pf, dyr./ conducted by René-Pierre Chouteau
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	utwór nagrodzony pierwszą nagrodą (Premier Grand Prix) na VI Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim Casino Divonne-les-Bains, Paryż 1963/ the piece won the first prize (Premier Grand Prix) at the 6th International Composition Competition Casino Divonne-les-Bains, Paris 1963; wykonany także/ performed also in Divonne-les-Bains, 27 VI 1964

11. **Dialogue** (1964)

pour deux violoncelles

tytuły/titles	<i>Dialog na dwie wiolonczele</i>
d./dedication	à Jean et Mireille Réculard
części/mvmts	1. Rubato, 2. Ostinato, 3. Fugato
czas/duration	[ca. 12']
prawyk./1st p.	1965, Paris
wyk./perf.	25 III 1966, Château, Saint Ouen, France, Jean & Mireille Réculard
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	nagranie archiwalne/ archival recording: 28 V 1966, ORTF, France Culture, Paris, Jean & Mireille Réculard

12. **Divertimento** (1966)

pour flûte, violon, violoncelle et piano

d./dedication	<i>au Quatuor Instrumental de Paris</i>
części/mvmts	I Allegro non troppo quasi una marcia, II Andante, III Molto allegro e giocoso
czas/duration	13'00"
prawyk./1st p.	13 XII 1966, Salle Debussy-Pleyel, Paris, Quatuor Instrumental de Paris: Janine Volant-Panel – vno, Maryse Gauci – fl, Mireille Reculard – vc, Elsa Menat – pf
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
oprac./adapt.	także w wersji na skrzypce, klarnet, fagot i fortepian (1967)/ also scored for violin, clarinet, bassoon and piano (1967)

13. **Divertimento** (1967)

pour violon, clarinette, basson et piano

wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/remarks	zob./ see – <i>Divertimento</i> (1966)

14. **Quintette pour piano et cordes** (1967)

sur des motifs populaires polonais

tytuły/titles	<i>Kwintet fortepianowy, Kwintet na fortepian i smyczki (osnuty na polskich motywach ludowych), Klavierquintett, Piano Quintet (Based on Polish Popular Tunes)</i>
części/mvmts	I Allegro quasi presto, II Lento sostenuto, III Vivace non troppo, IV Allegro moderato ma deciso
obs./scoring	pf, 2Vni, vla, vc
czas/duration	19'00"
prawyk./1st p.	6 XII 2003, Toronto, Canada, Artists of The Royal Conservatory
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
oprac./adapt.	stanowi opracowanie <i>III Kwartetu smyczkowego</i> (1945)/ based on <i>String Quartet No. 3</i> (1945)

d) INSTRUMENT Z TOWARZYSZENIEM FORTEPIANU/ INSTRUMENT WITH PIANO ACCOMPANIMENT

15. Sonate de concert (1929)

pour violon et piano

tytuły/titles	<i>Sonata koncertowa na skrzypce i fortepian, Sonata skrzypcowa, Concert pour violon et piano, Sonate pour piano et violon</i>
prawyk./1st p.	11 II 1933, org./ concert by Société Nationale de Musique, Salle Chopin, Lucien Schwartz – vno, Vlado Perlemuter – pf
uwagi/ remarks	prawykonanie ustalone na podstawie źródeł prasowych/ premiere indicated as per press sources; w notatkach z rodzinnego archiwum Laksa inne informacje/ different information in notes from the Laks Family Archive: 7 II 1929, audycja Młodych Muzyków Polaków w Paryżu/ audition by Young Polish Musicians in Paris, Lucien Schwartz – vno, Simon Laks – pf

Zaginiony/ Lost

16. Sonate (1932)

pour violoncelle et piano

tytuły/titles	<i>Sonata wiolonczelowa, Sonata for Cello and Piano, Sonate Für Violoncello Und Klavier, Cello Sonata</i>
d./dedication	<i>à Maurice Maréchal</i>
części/mvmts	I Allegro moderato ma deciso, II Andante un poco grave, III Presto (Scherzo)
czas/duration	16'
prawyk./1st p.	22 II 1933, org./ concert by Société Musicale Indépendante, Maurice Maréchal – vc, Vlado Perlemuter – pf
wyd./1st ed.	Éditeurs Henry Lemoine et Cie, Paris 1962

17. Trois pièces de concert (1933)

pour violoncelle avec accompagnement de piano

d./dedication	<i>à Gérard Hekking</i>
części/mvmts	I Prélude varié, II Romance, III Mouvement perpétuel
czas/duration	[ca. 15'30"]
prawyk./1st p.	1935, Paris
wyd./1st ed.	Editeur R. [Raymond] Deiss, Paris 1935
uwagi/ remarks	materiał częściowo wykorzystany w <i>Suite concertante</i> (1967)/ material partially used in <i>Suite concertante</i> (1967)
oprac./adapt.	w wydaniu źródłowym zawarta informacja o wersji zaginionej/ the source edition includes information on the lost version – <i>Transcription pour Violon par l'Auteur</i>
aranżacje/arr.	rekonstrukcja wersji na skrzypce i fortepian – Judith Ingolfsson (2010)/ reconstructed for violin and piano by Judith Ingolfsson (2010)

18. Suite polonaise (1935)

pour violon et piano

tytuły/titles	<i>Suita polska</i>
d./dedication	<i>à la mémoire de Karol Szymanowski</i>
części/mvmts	I Molto moderato, II Andantino, III Allegro molto
czas/duration	16'
prawyk./1st p.	23 VI 1937, org./ concert by Société Internationale de Musique Contemporaine, „Musique Polonaise Contemporaine”, Comédie Champs-Élysées, Waław Niemczyk – vno, Gustaw Bachner – pf
wyd./1st ed.	Éditeurs Henry Lemoine et Cie, Paris 1949
uwagi/ remarks	dedykacja dodana w 1937 roku (po śmierci Karola Szymanowskiego)/ dedication added in 1937 (after Karol Szymanowski passed)
oprac./adapt.	także w wersji na skrzypce i orkiestrę (1936)/ also in orchestral version (1936)

19. Passacaille (1946)

pour violoncelle et piano

czas/duration	[ca. 6']
wyd./1st ed.	Rouart, Lerolle et Cie, Paris 1948
oprac./adapt.	stanowi transkrypcję wersji na głos i fortepian (1946); także w wersji na głos i orkiestrę oraz w wersji na flet, obój lub skrzypce/ transcription of piano-vocal score (1946); also arranged for voice and orchestra and for flute, oboe or violin

20. Suite concertante (1967)

pour trombone et piano

tytuły/titles	<i>Suita concertante per trombone e pianoforte, Suita koncertująca na puzon i fortepian</i>
d./dedication	<i>Juliuszowi Pietrachowiczowi</i>
części/mvmts	1. Prelude, 2. Roman, 3. Scherzo
czas/duration	11'30"
prawyk./1st p.	1973, Warszawa
wyd./1st ed.	Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1972
oprac./adapt.	częściowo na materiale/ partially based on – <i>Trois pièces de concert</i> (1933)
uwagi/ remarks	włoskie nazwy części w wydaniu źródłowym/ Italian movements in the source edition: 1. Preludio, 2. Romanza, 3. Scherzo

e) INSTRUMENT KŁAWISZOWY SOLO/ KEYBOARD INSTRUMENT SOLO

21. Variations sur le choral „Was Gott tut, ist wohlgetan” de Johann Sebastian Bach (ca. 1926)

pour orgue

fazy/ phases	chorał i osiem wariacji/choral and eight variations
czas/duration	[ca. 10']
prawyk./1st p.	6 V 2007, St. Paul's Church, Clapham Old Town, London, Jacqueline Cole
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/ remarks	możliwy inny tytuł/ possible other title: <i>Thema con variation</i> ; rękopis przekazany do Médiathèque Hector Berlioz de CNSMDP przez André Laksa/ manuscript donated by André Laks to Médiathèque Hector Berlioz de CNSMDP

22. Sonatine (1927)

pour piano

tytuły/titles	<i>Sonatina na fortepian</i>
d./dedication	<i>à Marie Lewkowicz</i>
części/mvmts	I Moderato, II Scherzino, III Lento non troppo, IV Allegro non troppo
czas/duration	[ca. 15']
wyd./1st ed.	Éditions Maurice Sénart, Paris 1928

23. Trzy polonezy warszawskie nieznanego autora z XVIII wieku (1944)

na klawesyn/ for cembalo

tytuły/titles	<i>Trois polonaises varsoviennes anonymes du XVIII siècle, Trois polonaises Varsoviennes du XVIIIe siècle</i>
części/mvmts	I Allegro moderato, II Andantino con espressione, III Allegro energico
czas/duration	6'
prawyk./1st p.	25 XI 1945, Sorbonne, Amphithéâtre Richelieu, Paris, Richard Byk – pf
wyk./perf.	utwór wykonany także/ performed also 7 X 1972, Théâtre 71 Centre d'Animation Culturelle, Paris (Malakoff), Elżbieta Chojnacka – cemb
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
oprac./adapt.	transkrypcja wersji orkiestrowej/ transcribed after orchestral version; rekonstrukcja utworu skomponowanego w Auschwitz II-Birkenau (1944)/ reconstruction of the work composed in Auschwitz II-Birkenau (1944)

24. Blues (1946)

pour piano

czas/duration	[ca. 5']
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/ remarks	datowanie na podstawie pieczęci z rejestracji <i>31 Jan 1947</i> / dating as per registration stamp <i>31 Jan 1947</i>

25. Sonate brève (1947)

pour clavecin

tytuły/titles	<i>Krótką sonata, Cembalo sonate, Harpsichord Sonata</i>
d./dedication	<i>à Marcelle de Lacour</i>
części/mvmts	1. Andantino con moto, 2. Lento, quasi recitativo, 3. Allegro non troppo
czas/duration	[ca. 5']
prawyk./1st p.	30 V 1949, Ambassade de Pologne, Paris, Marcelle de Lacour
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock

26. Ballade (1949)

pour piano

tytuły/titles	<i>Ballade „Hommage à Chopin”, Ballada na fortepian</i>
d./dedication	<i>Hommage à Chopin</i>
czas/duration	[ca. 8']
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
uwagi/ remarks	utwór wyróżniony na konkursie kompozytorskim „ku czci Fryderyka Chopina” Związku Kompozytorów Polskich 22 XI 1949, rękopis konkursowy opatrzony godłem „Nohant II”/ the piece honoured on Polish Composers' Union competition „in honor of Fryderyk Chopin” on 22 XI 1949, competition manuscript with an emblem „Nohant II”

27. Prélude (ca. 1950)

pour piano

czas/duration	[ca. 3']
prawyk./1st p.	29 IX 2005, Berlin, Jacqueline Cole
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock

28. Polka (przed/ before 1960)

pour piano

czas/duration	[ca. 3']
wyd./1st ed.	Boosey & Hawkes – Bote & Bock
oprac./adapt.	wersja na orkiestrę zob./ orchestral version see <i>Petite suite légère</i> (1960)

29. Suite dans le goût ancien (1966)

pour clavier

tytuły/titles	<i>Suita w dawnym stylu na klawesyn, Suita w dawnym stylu na fortepian, Suita w dawnym stylu na klawesyn (lub fortepian)</i>
d./dedication	à Elisabeth Chojnacka
części/mvmts	<i>Allemande, Menuet, Gavotte, Sarabande, Gigue</i>
obs./scoring	pf/ cemb
czas/duration	12'10"
prawyk./1st p.	7 X 1972, Théâtre 71 Centre d'Animation Culturelle, Paris (Malakoff), Elżbieta Chojnacka – cemb
wyd./1st ed.	Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1973
uwagi/remarks	adnotacja: <i>Utwór poczęty w duchu klasycznych suit klawesynowych XVIII wieku, ale w oprawie i harmonice współczesnej</i> w faksymile rękopisu z Biblioteki Narodowej w Warszawie/ annotation: <i>A piece conceived in the spirit of classical harpsichord suites of the 18th century, but with a contemporary setting and harmonics</i> [transl. AR] in the copy of manuscript from the National Library in Warsaw

3. WIĄZANKI I OPRACOWANIA ODEONOWE/ FANTASIAS AND ARRANGEMENTS FOR “ODEON”

1. Trzy polonezy warszawskie nieznanego autora z XVIII w. (1944)

na orkiestrę kameralną/ for chamber orchestra

tytuły/titles	<i>Trois Polonaises Varsoviennes anonymes du XVIIIe siècle, 3 Polonezy Warszawskie nieznanego autora z XVIII wieku</i>
części/mvmts	I Allegro moderato, II Andantino con espressione, III Allegro energico
obs./scoring	fl, ob, 2Cl in Sib, fg, 2Cor, 2Tr in Sib, tbn, timp, pf, archi
czas/duration	6'
prawyk./1st p.	1947, Paris, Radiodiffusion Française (RDF)
wyd./1st ed.	Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1950
uwagi/remarks	utwór skomponowany i wykonywany konspiracyjnie w Auschwitz II-Birkenau (1944); zrekonstruowany po wojnie/ the piece composed and performed clandestinely in Auschwitz II-Birkenau (1944); reconstructed after war
oprac./adapt.	także w wersji na fortepian lub klawesyn/ also scored for piano or cembalo

2. Z naszych łańców (1945)

Wiązanka pieśni i tańców ludowych/ Fantasia of folk songs and dances

tytuły/titles	<i>A travers nos près et nos champs. Fantaisie sur des thèmes populaires polonais</i>
sl./lyrics	ludowe polskie/ Polish traditional
melodie oraz teksty słowne/ melodies and lyrics	zanotowane w partiach instrumentalnych/ noted in instrumental parts: 1. Podkówecki dajcie ognia 2. Od Krakowa jadę, od panny Maryji 3. Chodziłam se koło rzecki 4. Alboż my to jacy tacy... [Krakowiacy] 5. Ja za wodom, ty za wodom 6. Matuś moja Matuś, dajcież mnie za Jasia 7. Za górąmi za lasami pobili się dwaj górale 8. Góry moje góry, hale moje hale 9. Miałeś chłame złoty róg
obs./scoring	fl, ob, cl in Sib, fg, sxf in Sib, sxf in Mib, tr, tbn, batt (gr.c., trg, ptti, tmt), acc, pf, 2Vni, cb
prawyk./1st p.	1946, Paris, Radiodiffusion française (RDF)
wyd./1st ed.	Éditions Musicales du Comité Polonais de Libération Nationale en France, „Książka Polska we Francji” 20 Avenue Rapp, Paris ca. 1945
uwagi/remarks	wydany pod pseudonimem/ published under a pseudonym – Andrzej Lorent

3. Petite suite sur des motifs silesiens (1946)

na orkiestrę kameralną/ for chamber orchestra

tytuły/titles	<i>Mała suita śląska, Suita na tematy śląskie</i>
części/mvmts	I Maestoso (Wiązanka), II Moderato (Rodel?), III Maestoso (Hymn Śląski), IV Moderato (Trojak)
obs./scoring	fl, ob, cl, tr, acc, pf, archi
czas/duration	10'
uwagi/remarks	kopie wyciągu fortepianowego i głosów u wydawcy/copies of a piano reduction and parts in editor's collection; pieczęć/ stamp: Związek Polskich Kół Muzyczno-Teatralnych we Francji (Fédération des Sociétés Polonaises de Musique et d'Art Dramatique en France)
oprac./adapt.	materiał części I i IV wykorzystany w <i>Od strzechy do strzechy</i> (1948)/ material of 1st and 4th movements used in <i>Od strzechy do strzechy</i> (1948)

4. Polska Ziemia śpiewa (1946)

Wielka fantazja ludowa na orkiestrę

tytuły/titles	<i>Chants de la terre de Pologne. Grande fantaisie folklorique pour orchestre, Song of the land of Poland for orchestra</i>
obs./scoring	fl, picc, ob, 2Cl in Sib, sxf in Sib, sxf in Mib, fg, 2Cor, 3Tr in Sib, 2Tbn, tuba, timp, batt (gr.c., trgl, tmb mil., ptti), pf, archi
czas/duration	13'
prawyk./1st p.	1946, Paris, Radiodiffusion française (RDF)
uwagi/remarks	kompozytor w listach do Związku Kompozytorów Polskich dookreślił uwtór jako <i>fantazja orkiestrowa na tematy ludowe i „Roty” Nowowiejskiego</i> / in his letters to the Polish Composers' Union, the composer described the work as <i>an orchestral fantasy on folk themes and Nowowiejski's „Rota”</i> [transl. AR]; rękopis partytury wraz z głosami w Zbiorach Szymona Laksa w Polish Music Center, University of Southern California/ the manuscript of the score with the parts in Szymon Laks Collection in Polish Music Center, University of Southern California

5. Od strzechy do strzechy (1948)

Wiązanka melodii ludowych na mały zespół „Odeon”

tytuły/titles	<i>De chaumière en chaumière. Fantaisie sur des thèmes populaires pour ensemble odeon</i>
obs./scoring	fl, picc, ob, 2Cl in Sib, fg, 2Cor, 2Tr in Sib, tbn, timp, batt (gr.c., tmb mil., trgl, ptti, gong), acc, pf, archi
czas/duration	11'15"
prawyk./1st p.	1952, Paris, Radiodiffusion Française (RDF)
wyd./1st ed.	Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1959
uwagi/remarks	III nagroda (najwyższa) na „Konkursie utworów świetlicowych na zespół odeonowski” Związku Kompozytorów Polskich, X 1948/ 3rd prize (the highest) at the “Competition of community compositions for the odeon ensemble”, Polish Composers' Union, X 1948
oprac./adapt.	częściowo na materiale/ partially on the material from <i>Petite suite sur des motifs silesiens</i> (1946)

6. Hymn polski (1948)

Zharmonizował i zorkiestrował Szymon Laks/ harmonised and orchestrated by Simon Laks

tytuły/titles	<i>Polish anthem [Mazurek Dąbrowskiego]</i>
obs./scoring	cl in Sib, 2Tr in Sib, sxf in Mib, sxf in Sib, pf, archi
wyd./1st ed.	Rada Nar. Pol. we Francji, Paryż, 6 II 48
uwagi/remarks	brak tekstu słownego/ without lyrics

7. Feliks Nowowiejski, *Rota* (1948)

Zharmonizował i zorkiestrował Szymon Laks/ harmonised and orchestrated by Simon Laks

obs./scoring	cl in Sib, 2Tr in Sib, sxf in Mib, sxf in Sib, pf, archi
wyd./1st ed.	Rada Nar. Pol. We Francji, Paryż, 6 II 48
uwagi/remarks	brak tekstu słownego/ without lyrics

4. UTWORY TANECZNE I POPULARNE/ DANCE AND POPULAR WORKS

• 1939

(1) Appartement	(6) Entr'acte	(11) Réconciliation
(2) Bob	(7) Entretien	(12) Restaurant
(3) Chute	(8) Examen	(13) Rosedale
(4) Clinique	(9) Les Fleurs	(14) Saleslady
(5) Coda	(10) Interlude	(15) Seul

autorzy/athrs	André Lorent et Maurice Bellecour
obs./scoring	pf
wyd./1st ed.	Choudens, Paris 1939
uwagi/remarks	utwory wydane osobno/ published individually; dostępne w zbiorach/ available in collections of Bibliothèque Nationale de France

• 1940

(16) Contrainte	(20) Manœuvres	(24) Quiétude
(17) Désespoir	(21) Parachute	(25) Rappel
(18) Essai	(22) Pirates	(26) Rapt
(19) Fugue	(23) Progrès	

autorzy/athrs	André Lorent et Maurice Bellecour
obs./scoring	pf
wyd./1st ed.	Choudens, Paris 1940
uwagi/remarks	utwory wydane osobno/ published individually; dostępne w zbiorach/ available in collections of Bibliothèque Nationale de France

- 1940

(27) Ambulance	(30) Evasion	(33) Inondation
(28) Bagne	(31) Evincement	(34) Message
(29) Contact	(32) Infirmières	
autorzy/athrs	André Lorent et Maurice Bellocour	
obs./scoring	pf	
wyd./1st ed.	Choudens, Paris 1940	
uwagi/	utwory wydane osobno; nie zlokalizowano partytur/ published	
remarks	individually; scores non-identified	

- **Utwory niedatowane/ Undated compositions**

(35) **[Wiązanka/ fantasia]**

na orkiestrę/ for orchestra

części/mvmts	Marina – <i>valse lente</i> , Joselito – <i>tango</i> , Uncle Tom – <i>fox-trot</i> , Bang-kok – <i>java</i> , Frisco – <i>charleston</i> , Escamillo – <i>passo doble</i>
wyd./1st ed.	Éditeurs S. Laks
uwagi/	pod pseud./ under pseud. Robert Axel
remarks	Zaginiony/ Lost

(36) **Couss** | (37) **Fingal**

współp./coll.	Marceau Van Hoorebeke
obs./scoring	pf
wyd./1st ed.	Éditeurs Ste Leclercq
uwagi/	utwory wydane osobno; nie zlokalizowano partytur/ published
remarks	individually; scores non-identified; przed/ before 1957
Zaginione/ Lost	

(38) Leilah – <i>fox-trot oriental</i>	(40) Lonely – <i>valse</i>
(39) Little pet – <i>slow fox-trot</i>	(41) Merry – <i>fox-trot</i>
Zaginione/ Lost	

D. MUZYKA FILMOWA/ FILM MUSIC

1. **Maroussia** (1929)

tyt.oryg./orig.tit.	<i>Z dnia na dzień</i>
reż./ directed by	Józef Lejtes
premiera/prem.	PL: 25 X 1929, FR: 1929
uwagi/ remarks	pierwotwór literacki/ based on a novel by Ferdynand Goetel <i>Z dnia na dzień</i> ; nie zlokalizowano filmu/ film non-identified
Zaginiony/ Lost	

2. **Rapsodie d'Amour** (1929)

Drame mondain

tytuły/titles	<i>Kult ciała, Rapsodia miłości</i>
reż./directed by	Michał Waszyński
premiera/prem.	PL: 18 I 1930, FR: 1930
uwagi/ remarks	pierwotwór literacki/ based on a novel by Mieczysław Srokowski <i>Kult ciała. Dziennik człowieka samotnego</i> ; prawdopodobnie muzyka grana na żywo do wersji wyświetlanej w Paryżu/ probably live music for the version distributed in Paris; film zachowany/ film preserved
Zaginiony/ Lost	

3. **Sabra** (1933)

tytuły/titles	<i>Chalucim, Chalutzim, Pioneers of Palestine</i>
reż./directed by	Aleksander Ford
premiera/prem.	PL: 21 XI 1933, FR: 1933
uwagi/ remarks	film zachowany w Polskim Instytucie Filmowym/ the film preserved in the Polish Film Intitute
Zaginiony/ Lost	

4. Przebudzenie (1934)

tytuły/titles	<i>Réveil</i>
reż./directed by	Aleksander Ford
premiera/prem.	PL: 18 IV 1934
piosenka/ popular song	śl./lyrics piosenek/ song lyrics: Julian Tuwim; <i>Alkoholik</i> – piosenka charakterystyczna zachowana na płycie gramofonowej Syrena-Electro (9)9249 z 1934 roku, śpiewa Mieczysław Fogg z akompaniamentem Orkiestry Syrena-Rekord, strona 2: 24794/ <i>Alcoholic</i> – a characteristic song preserved on the Syrena-Electro (9)9249 gramophone record from 1934, sung by Mieczysław Fogg with the accompaniment of the Syrena-Rekord Orchestra, page 2: 24794
uwagi/ remarks	przemontowana wersja filmu, z zachowanym fragmentem, w reż. Jana Nowiny-Przybylskiego – <i>Miłość maturzystki</i> (1935)/ the revised version of the film, with an episode preserved, <i>Miłość maturzystki</i> directed by Jan Nowina-Przybylski (1935)
Zaginiony/ Lost	

5. Roman d'un jeune homme pauvre (1947)

części/mvmts	[wybór/ choice] Bévallan, Laroque, Marguerite, Maxime
uwagi/ remarks	według powieści <i>Roman d'un jeune homme pauvre</i> Octave'a Feuilleta/ based on a novel <i>Roman d'un jeune homme pauvre</i> by Octave Feuillet; nie zlokalizowano filmu/ film non-identified
Zaginiony/ Lost	

E. ZAGIONIONA MUZYKA Z AUSCHWITZ II-BIRKENAU (1942–1944)/ LOST MUSIC FROM AUSCHWITZ II-BIRKENAU (1942–1944)

Errinnerungen an Schubert

Fantazja orkiestrowa na motywach Schuberta/ Orchestral fantasia on Schubert's themes

tytuły/titles	<i>Wspomnienie o Schubercie</i>
autorzy/athrs	Szymon Laks, Heinz Lewin

Schwarze Augen

Fantazja orkiestrowa na motywach rosyjskich/ Orchestral fantasia on Russian themes

tytuły/titles	<i>Czarne oczy</i>
autorzy/athrs	Szymon Laks, Leon Weintraub

[Czteroczęściowy utwór na kwartet smyczkowy/ Four-movement piece for string quartet]

uwagi/ remarks	rekonstrukcja przedwojennego utworu, prawdopodobnie <i>Małej suity na kwartet smyczkowy</i> lub <i>I Kwartetu smyczkowego</i> / reconstruction of a pre-war piece, probably <i>Petite suite pour quatuor à cordes</i> or <i>String Quartet No. 1</i>
---------------------------	--

• Orkiestracje odeonowe/ Orchestrations for “odeon”

Pięć kolęd (1943)

źródło/source	kolędy polskie i niemiecka/German one and Polish Christmas carols
kolędy/ Christmas carols	1. Stille Nacht, heilige Nacht 2. Lulajże Jezuniu 3. Przybieżeli do Betlejem 4. W żłobie leży 5. Bóg się rodzi
oprac./adapt.	zbiór zrekonstruowany po wojnie na chór mieszany, w miejsce pierwszej kolędy <i>Wśród nocnej ciszy</i> / a collection reconstructed after war for mixed choir, replacing the first Christmas carol with <i>Wśród nocnej ciszy</i> ; zob./ see <i>Pięć kolęd</i> (1946)

Trzy polonezy warszawskie nieznanego autora z XVIII w. (1944)

uwagi/ remarks	utwór wykonywany konspiracyjnie w Auschwitz II-Birkenau/ the piece performed clandestinely in Auschwitz II-Birkenau
oprac./adapt.	utwór zrekonstruowany po wojnie na orkiestrę kameralną oraz fortepian lub klawesyn/ the piece reconstructed after war for chamber orchestra or piano or cembalo

Albert William Ketèlbey, Sur un marché persan

uwagi/ remarks	zob./ see <i>Mélodies d'Auschwitz</i> (2018)
---------------------------	--

Paul Lincke, **Berliner Luft**

tytuły/titles	<i>Powietrze Berlina</i>
uwagi/ remarks	por./ cf. Hubert Szczęśniak (2017)

Die Postkutsche

tytuły/titles	<i>Dylizans pocztowy</i>
uwagi/ remarks	prawdopodobnie <i>Der kleine Postillon</i> Gerharda Winklera (utwór z introdukcją trębacza)/ probably <i>Der kleine Postillon</i> by Gerhard Winkler (a piece with trumpet introduction); por./ cf. Hubert Szczęśniak (2017)

Alte Kameraden
Argonner Wald

Deutsche Eichen
Gruss an Obersalzberg

Heimat, deine Sterne

F. KALENDARIUM TWÓRCZOŚCI MUZYCZNEJ/ TIMELINE OF MUSICAL OUTPUT

Rok/ Year	Utwór/ Work	Strona/ Page
1924	<i>Farys</i> (poemat symfoniczny/ symphonic poem)	39
	<i>Symfonia C-dur</i> (symphony)	40
1925	<i>Scherzo</i> (na orkiestrę/ for orchestra)	40
1926	<i>Petite suite pour quatuor à cordes</i>	43
	<i>Variations sur le choral „Was Gott tut, ist wohlgetan”</i> (organy/ organ)	51
1927	<i>Adagio symphonique</i>	40
	<i>Sonatine</i> (na fortepian/ for piano)	51
1928	<i>1er Quatuor à cordes</i>	43
	<i>Oj jody jody</i> (opracowanie pieśniowe/ song arrangement)	32
	<i>Blues symphonique</i>	40
1929	<i>Sonate de concert</i> (na skrzypce i fortepian/ for violin and piano)	49
	<i>Maroussia</i> (muzyka filmowa/ film music)	58
	<i>Quintette pour instruments à vent</i>	46
1931	<i>Rhapsodie d'Amour</i> (muzyka filmowa/ film music)	58
1932	<i>2e Quatuor à cordes</i>	44
	<i>Sonate</i> (na wiolonczelę i fortepian/ for cello and piano)	49
1933	<i>Trois pièces de concert</i> (na wiolonczelę i fortepian/ for cello and piano)	49
	<i>Sabra</i> (muzyka filmowa/ film music)	58
1934	<i>Przebudzenie</i> (muzyka filmowa/ film music)	36, 59
1935	<i>Suite polonaise</i> (na skrzypce i fortepian/ for violin and piano)	50
1936	<i>Suite polonaise</i> (na skrzypce i orkiestrę/ for violin and orchestra)	41
	<i>Sinfonietta</i> (na smyczki/ for strings)	42
1937	<i>La Chanson de l'héritier</i> (pieśń/ song)	21
1938	<i>L'Enfant qui avait volé une montre</i> (pieśń/ song)	22
	<i>Modlitwa</i> (pieśń w/ song in: <i>Pięć pieśni do wierszy Juliana Tuwima</i>)	22
	<i>Szczęście</i> (pieśń w/ song in: <i>Pięć pieśni do wierszy Juliana Tuwima</i>)	22
	<i>Przymierze</i> (pieśń w/ song in: <i>Pięć pieśni do wierszy Juliana Tuwima</i>)	22
	<i>Walczyk</i> (pieśń/ song)	23
	<i>Le Général</i> (melorecytacja/ melodeclamation)	31
	<i>Ślona wodo, wielka wodo</i> (na chór/ for choir)	37
	<i>Aniołowe lica</i> (pieśń/ song)	23
1939	<i>Ballada starofrancuska</i> (pieśń/ song)	23
	<i>Dyzio marzyciel</i> (pieśń/ song)	24
	<i>Poranek</i> (pieśń/ song)	24
	<i>O Grzesiu klamczuchu</i> (melorecytacja/ melodeclamation)	31
	Muzyka popularna na fortepian/ Popular music for piano	56
	Muzyka popularna na fortepian/ Popular music for piano	56-57
1940	Muzyka na odeon (w Oświęcimiu)/ Music for “odeon” (in Auschwitz)	59-61
1942/ 1944	<i>Trzy polonezy warszawskie nieznanego autora z XVIII w.</i> (różne)	51,53,60
1945	<i>3e Quatuor à Cordes</i>	44
	<i>Z naszych łanów</i> (fantazja orkiestrowa/ orchestral fantasia)	54

1946	<i>Blues</i> (na fortepian/ for piano)	52
	<i>Polska Ziemia śpiewa</i> (fantazja orkiestrowa/ orchestral fantasia)	55
	<i>Petite suite sur des motifs silesiens</i> (odeon)	54
	<i>Passacaille (Vocalise)</i> (różne wersje/ various versions)	21,25,50
	<i>Ewangelia szczęśliwych</i> (pieśń/ song)	24
	<i>Jezusek</i> (kolęda/ Christmas carol)	32
	<i>Kolenda śląska</i> (kolęda/ Christmas carol)	33
	<i>Noël de Comblès</i> (kolęda/ Christmas carol)	33
	<i>Pięć kolęd</i> (na chór/ for choir)	35, 60
	<i>Échos de Pologne</i> (na chór/ for choir)	37
1947	<i>Z mroków i świtów</i> (piosenki/ popular songs)	38
	<i>Huit chants populaires juifs</i> (cykl pieśni/ song cycle)	34
	<i>Kantata</i> (na chór/ for choir)	35
	<i>Cantate</i> (na chór/ for choir)	36
	<i>Sonate brève</i> (na klawesyn/ for cembalo)	52
	<i>Roman d'un jeune homme pauvre</i> (muzyka filmowa/ film music)	59
1948	<i>Od strzechy do strzechy</i> (fantazja orkiestrowa/ orchestral fantasia)	55
1949	<i>Ballade „Hommage à Chopin”</i> (na fortepian/ for piano)	52
	<i>Bezdomna</i> (pieśń/ song)	25
	<i>Polaty się lzy me...</i> (pieśń/ song)	25
	<i>O matusiu moja</i> (opracowanie pieśniowe / song arrangement)	34
	<i>Pieśń pielgrzyma</i> (na chór/ for choir)	36
	<i>Sześć pieśni</i> (na chór/ for choir)	39
1950	<i>Nasza pieśń</i> (piosenka/ popular song)	38
	<i>Prélude</i> (na fortepian/ for piano)	52
	<i>La chanson du petit hypertrophique</i> (pieśń/ song)	26
	<i>Poemat</i> (na skrzypce i orkiestrę/ for violin and orchestra)	42
	<i>?</i> <i>Polka</i> (na fortepian/ for piano)	52
	<i>Szukam dla pieśni mojej</i> (pieśń w/ song: <i>Trois poèmes chantés</i>)	26
	<i>Petite suite légère</i> (na orkiestrę/ for orchestra)	41
	<i>Mały więzień</i> (pieśń w/ song in: <i>Trois poèmes chantés</i>)	26
	<i>Lalka</i> (pieśń w/ song in: <i>Trois poèmes chantés</i>)	26
	<i>La rue</i> (pieśń/ song)	26
1961	<i>Wszystko</i> (pieśń w/ song in: <i>Pięć pieśni do wierszy Juliana Tuwima</i>)	22
	<i>Elegia żydowskich miasteczek</i> (pieśń/ song)	27
	<i>4e Quatuor à cordes en La</i>	45
	<i>Deszcz</i> (pieśń/ song)	27
1962	<i>Erratum</i> (pieśń w/ song in: <i>Pięć pieśni do wierszy Juliana Tuwima</i>)	22
	<i>Pogrzeb</i> (pieśń/ song)	28
	<i>Prośba o piosenkę</i> (pieśń/ song)	28
	<i>Staruszkowie</i> (pieśń/ song)	27
	<i>Concerto da camera</i>	47
1964	<i>Les Filles du forgeron</i> (musique de scène)	19
	<i>Portrait de l'Oiseau-qui-n'existe-pas</i> (pieśń/ song)	28
	<i>Symphonie</i> (na smyczki/ for strings)	43
	<i>Dialogue pour 2 violoncelles</i>	47

1965	<i>5e Quatuor à cordes</i>	45
	<i>Concertino pour trio d'anches</i>	46
	<i>L'Hirondelle inattendue</i> (opéra-bouffe)	20
1966	<i>L'Hirondelle inattendue</i> (partition piano et chant)	20
	<i>Divertimento (I)</i>	48
	<i>Suite dans le goût ancien</i> (na klawesyn/ for cembalo)	53
1967	<i>Suite concertante</i> (na puzon i fortepian/ for trombone and piano)	50
	<i>Cztery pieśni do słów Tadeusza Śliwiaka</i> (cykl pieśni/ song cycle)	29
	<i>Divertimento (II)</i>	48
	<i>Quintette pour piano et cordes</i>	48
1973	<i>Chorał na 4 puzony</i> (for 4 trombones)	46
1974	<i>Pocałunki</i> (pieśń/ song)	29
	<i>Gdybyś</i> (pieśń/ song)	30
	<i>Nie winię</i> (pieśń/ song)	30
	<i>Pożegnanie</i> (pieśń/ song)	30

II

LITERARIA

LITERARY DOCUMENTS

A. KSIĄŻKI/ BOOKS

1. *Musiques d'un autre monde* (1947)

Simon Laks et René Coudy

wyd./1st ed.	préf. Georges Duhamel, Mercure de France 1948.
francuskie/ French	<i>Mélodies d'Auschwitz et d'autres écrits sur les camps</i> , préf. Georges Duhamel, avec trois essais d'Annette Becker, Frank Harders-Wuthenow et André Laks, Les Éditions du Cerf, 3 ^{ème} éd., Paris 2018. [zawiera tłumaczenie/ includes translation of <i>Gry oświęcimskie</i>]
hiszpańskie/ Spanish	<i>Música en Auschwitz</i> , transl. Enrique G de la G and Xavier Farré, essays by Annette Becker, Frank Harders-Wuthenow and André Laks, Herder, 2 nd edition, México 2018. [zawiera tłumaczenie/ includes translation of <i>Gry oświęcimskie</i>]
angielskie/ English	<i>Music From Another World</i> , transl. Virginie Actis and John Knych, pref. Georges Duhamel, post. André Laks, essays by Annette Becker and Frank Harders-Wuthenow, Printim Editions, London 2024.
japońskie/ Japanese	<i>Aushwittsu-no ongakutai</i> , transl. Okubo Takaki, Ongaku-no Tomosha, 2 nd editon, Tōkyō 2009.
uwagi/ remarks	nagroda literacka (wyróżnienie specjalne) w konkursie Prix Vérité du „Le Parisien Libéré”, 12 XI 1947/ literary award (special honour) in the Competition of Prix Vérité du „Le Parisien Libéré”, 12 XI 1947

2. *Le sous-titrage de film, sa technique – son esthétique*, Propriété de l'Auteur, Paris 1957, przedruk/ reprinted „L'Écran Traduit” 2013, nr 1 (hors-série), prés. Jean-François Cornu, <https://www.ataa.fr/revue/hors-s%C3%A9rie-n-1>.

3. *Epizody... epigramy... epistoły...*, przedmowa Helena Żurkowska, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1976. [Episodes... Epigrams... Epistles...]

d./dedication	<i>Wszystkim moim zwolennikom, wszystkim moim oponentom, garść tych wspomnień i myśli poświęcam/ To all my supporters, to all my opponents, I dedicate a handful of these memories and thoughts</i> [transl. AR]
----------------------	--

4. *Poloniki... polemiki... polityki...*, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1977. [Polonisms... Polemics... Politics...]

5. *Słowa i antysłowa*, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1978. [Words and Anti-Words]

d./dedication	<i>Pamięci Stanisława Westfala</i> [In memory of Stanisław Westfal]
----------------------	---

6. *Gry oświęcimskie* (1978)

d./dedication	<i>Moim przyjaciółom, towarzyszom niedoli Tadeuszowi Jaworowi, Janowi Stojakowskiemu, Ludwikowi Żuk-Skarszewskiemu wiankę tych wspomnień poświęcam/ I dedicate this bouquet of memories to my friends and companions in misfortune, Tadeusz Jawor, Jan Stojakowski, Ludwik Żuk-Skarszewski</i> [transl. AR]
----------------------	---

wyd./1st ed.	Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1979.
II wyd./ 2nd ed.	red. Jadwiga Mateja, post. Zofia Helman, Państwowe Muzeum Oświęcim-Brzezinka, Oświęcim 1998.
angielskie/ English	<i>Music of another world</i> , transl. Chester A. Kisiel, Northwestern University Press, 2 nd edition, Evanston 2000.
francuskie/ French	<i>Mélodies d'Auschwitz</i> , trad. Laurence Dyèvre, préf. de Pierre Vidal-Naquet, post. André Laks, Éditions du Cerf, 2 ^{ème} éd., Paris 2004.
francuskie/ French	<i>Mélodies d'Auschwitz et d'autres écrits sur les camps</i> , trad. Laurence Dyèvre, avec trois essais d'Annette Becker, Frank Harders-Wuthenow et André Laks, Les Éditions du Cerf, 3 ^{ème} éd., Paris 2018. [zawiera/ includes <i>Musique d'un autre monde</i>]
niemieckie/ German	<i>Musik in Auschwitz. Die Geige, die ich halte, ist mein Schutzschild geworden</i> , transl. Mirka and Kerlheinze Machel, eds. Elisabeth Hufnagel and Frank Harders-Wuthenow, post. André Laks and Frank Harders-Wuthenow, includes DVD <i>Simon Laks: ein Porträt</i> , Boosey & Hawkes, 2 nd edition, Berlin 2014.
holenderskie/ Dutch	<i>Kapelmeeester van Auschwitz: muziek uit een andere wereld</i> , transl. Jos den Bekker, post. André Laks, includes CD, Elikser, Leeuwarden 2011.
hiszpańskie/ Spanish	<i>Música en Auschwitz</i> , transl. Enrique G de la G, Xavier Farré, essays by Annette Becker, Frank Harders-Wuthenow and André Laks, Herder, 2 nd edition, Ciudad de México 2018. [zawiera tłumaczenie/ includes translation of <i>Musique d'un autre monde</i>]

7. *„Szargam świętości”*, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1980. [„I Sully Holliness”]

8. *Dziennik pisany w biały dzień*, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1981. [Diary Written in Broad Daylight]

9. *Taryfa ulgowa kosztuje drożej*, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1982. [Low Cost is More Expensive]

10. *Moja wojna o pokój*, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1983. [My War for Peace]

d./dedication	<i>Witoldowi Rożenowi w dowód uznania i dla upamiętnienia naszej długoletniej niezachwianej przyjaźni/ To Witold Rozen as a token of appreciation and to commemorate our long-standing, unwavering friendship</i> [transl. AR]
----------------------	--

11. *O kulturze z cudzysłowem i bez*, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1984. [Culture With and Without Inverted Commas]

B. ARTYKUŁY I ESEJE/ ARTICLES AND ESSAYS

1. EPITAFIA I WSPOMNIENIA/ EPITAPHS AND MEMOIRS

Makowski, „Świat”, 1962, r. 12 (595), nr 50, s. 17, przedruk w/ reprinted in: Władysława Jaworska, *Tadeusz Makowski. Życie i twórczość*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław – Warszawa – Kraków 1964, s. 293–297 oraz/ and S. Laks, *Epizody... epigramy... epistoły...*, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1976, s. 147–151. [Makowski]

Pamięci Fryderyka Goldschlaga, „Wiadomości” 1974, nr 3 (1452), s. 5. [Memorial of Fryderyk Goldschlag]

Pamięci Zygmunta Dygata, „Ruch Muzyczny” 1978, nr 9, s. 4. [Memorial of Zygmunt Dygat]

Na pożegnanie Toli Korian, „Gwiazda polarna”, 1 X 1983, nr 40, s. 8, przedruk w/ reprinted in: *Tola Korian. Artystka sł./lyrics i pieśni*, red. Katarzyna Fejcher, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1984, s. 72–79 oraz/ and Szymon Laks, *O kulturze z cudzysłowem i bez*, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1984, s. 86–93. [Farewell to Tola Korian]

2. TEKSTY MUZYCZNE/ TEXTS ON MUSIC

O nową prawdę w muzyce polskiej, „Ruch Muzyczny” 1949, nr 4, s. 11. [For a new truth in Polish music]

O metodach upowszechnienia, „Ruch Muzyczny” 1949, nr 9, s. 14–15. [On methods of dissemination]

List otwarty do Redakcji „Ruchu Muzycznego”, „Ruch Muzyczny” 1949, nr 15, s. 51–52. [Open letter to the editorial board of „Ruch muzyczny”]

Niepotrzebne wspomnienia, „Ruch Muzyczny” 1961, nr 15, s. III (okładka), przedruk w/ reprinted in *Epizody... epigramy... epistoły...*, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1976, s. 64–68. [Unnecessary memories]

Rozmowa z Szymonem Laksem, Tadeusz Kaczyński, „Ruch Muzyczny” 1964, nr 21, s. 15–16. [A conversation with Simon Laks]

uwagi/ remarks	przedruk fragmentu w/ partially reprinted in: Szymon Laks, <i>Epizody... epigramy... epistoły...</i> , Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1976, s. 73–76 oraz/ and „Muzykalnia XIII/ Judaica 4”, Stowarzyszenie De Musica, Warszawa 2012, https://demusica.edu.pl/wp-content/uploads/2019/07/laks_rozmowa_muzykalnia_13_judaica_41.pdf
 tłumaczenie/ translation	<i>Entretien de Simon Laks avec Tadeusz Kaczyński</i> , trad. André Laks, in: <i>Mélodies d'Auschwitz et d'autres écrits sur les camps</i> , trad. Laurence Dyèvre, avec trois essais d'Annette Becker, Frank Harders-Wuthenow et André Laks, Les Éditions du Cerf, 3 ^{ème} éd., Paris 2018, p. 364–372.

List otwarty do Zygmunta Mycielskiego, „Ruch Muzyczny” 1971, nr 1, s. 18, przedruk w/ reprinted in: *Epizody... epigramy... epistoły...*, Oficyna Poetów i Malarzy, Londyn 1976, s. 68–70. [Open letter to Zygmunt Mycielski]

List do redakcji, „Ruch Muzyczny” 1973, nr 23, s. 18. [Letter to editorial board]

Błędy czy przybłędy?, „Ruch Muzyczny” 1979, nr 10, s. 13–14. [Mistakes or stragglers?]

„Nasze wspólne życie”, „Gwiazda Polarna” 1981, nr 50, s. 9–10. [„Our life together”]

O Rubinsteinie trochę inaczej, „Tydzień Polski” 1983, nr 9 (54), s. 6; także/ also „Gwiazda Polarna”, 12 III 1983, nr 11, s. 9. [On Rubinstein differently]

Opowieści Artura Rubinsteina, w: „Gwiazda Polarna”. *75 lat w służbie Polski i Polonii*, A. R. Poray Book Publishing, New York 1983, s. 314–348. [Tales by Artur Rubinstein]

także wybrane rozdziały w książkach Szymona Laksa/ also selected chapters in Simon Laks's books

3. TEKSTY JĘZYKOZNAWCZE/ TEXTS ON LINGUISTICS

Czy mowie polskiej grozi zagłada?, „Życie literackie” 1958, nr 10 (320), s. 9. [Is the Polish language in danger of extinction?]

Co wolno Korzecowi to nie Chmielowcowi, „Wiadomości” 1971, nr 7 (1298), s. 6. [What is allowed to Korzec is forbidden to Chmielowiec]

Polszczyzna. Do Redakcji „Wiadomości”, „Wiadomości” 1973, nr 44 (1440), s. 6. [Polish language. To the editorial board]

Już niedługo będzie chrząszcz brzmiał w trzcinie, „Tydzień Polski” 1975, nr 6 (33), s. 1. [Not for long the beetle will sound in the reeds]

Do wiadomości Glosatora, „Wiadomości” 1975, nr 9 (1509), s. 4. [For information of Glosator]

Chaos w pisowni polskiej, „Wiadomości” 1975, nr 16 (1516), s. 2. [Chaos in Polish spelling]

Urojony wróg polszczyzny, „Wiadomości” 1975, nr 25 (1525), s. 6. [Delusional enemy of Polish language]

Jeszcze o chaosie w pisowni polskiej, „Wiadomości” 1975, nr 30 (1530), s. 4. [More about chaos in Polish spelling]

Archipelag w Archipelagu, „Oficyna Poetów” 1975, nr 2 (37), s. 57–60. [Archipelago in Archipelago]

Podmiot, orzeczenie i okoliczności niełagodzące, „Oficyna Poetów” 1975, nr 3 (38), s. 37–39. [Subject, predicate and circumstances non-mitigating]

Swawole powakacyjne, „Oficyna Poetów” 1976, nr 1 (40), s. 53–55. [Provocative frivolities]

W odpowiedzi Pszonce z „Orla Białego”, „Oficyna Poetów” 1977, nr 4 (47), s. 43–45. [In response to Pszonka from „Orzeł Biały”]

Do Redakcji, „Oficyna Poetów” 1978, nr 2 (49), s. 40. [To editorial board]

„Teka językowa” Stanisława Westfala, „Oficyna Poetów” 1978, nr 3 (46), s. 29–30. [„Linguistic portfolio” of Stanisław Westfal]

4. POLEMIKI ŚWIATOPOLGĄDOWE/ WORLDVIEW POLEMICS

List do redakcji, „Kultura” 1971, nr 10 (289), s. 155. [Letter to editorial board]

List do redakcji, „Kultura” 1971, nr 11 (290), s. 156. [Letter to editorial board]

List do Adama Pragiera, „Wiadomości” 1971, nr 39 (1330), s. 6. [Letter to Adam Pragier]

Plamy na słońcu. Do redaktora „Wiadomości”, „Wiadomości” 1971, nr 40 (1331), s. 6. [Stains on the sun. To the editor of „Wiadomości”]

„Cacusz wspaniały”. Do redaktora „Wiadomości”, „Wiadomości” 1971, nr 50 (1341), s. 4. [„Cacusz the great”. To editor of „Wiadomości”]

O kurtuazji, „Wiadomości” 1972, nr 2 (1345), s. 6. [On courtesies]

List do redakcji, „Kultura” 1973, nr 9/312, s. 160. [Letter to editorial board]

Ciszej nad tymi trumnami... List otwarty do profesora Adama Pragiera w Londynie, „Nowiny-Kurier”, 6 II 1976, r. 19(24), nr 32 (6440). [More quietly over these coffins... An open letter to professor Adam Pragier in London]

Terror – tragedia naszych czasów, „Gwiazda Polarna”, 5 XII 1981, nr 49, s. 9. [Terror – a disaster of our Times]

W poszukiwaniu samego siebie, „Gwiazda Polarna” 1982, nr 16, s. 3. [In search of oneself]

Kto mieczem wojuje..., „Gwiazda Polarna”, 1 V 1982, nr 18, s. 9. [You live by the sword...]

Muzyka uszlachetnia obyczaje, „Gwiazda Polarna”, 3 VII 1982, nr 27, s. 9. [Music ennobles customs]

Przedostatni śmiech, „Gwiazda Polarna”, 10 VII 1982, nr 28, s. 11 i 16. [Penultimate laughter]

Jak dwie krople krwi..., „Gwiazda Polarna”, 4 XII 1982, nr 49, s. 11. [Like to drops of blood...]

Migawki 13-grudniowe, „Gwiazda Polarna”, 25 XII 1982, nr 52, s. 24–25. [The 13th December snapshots]

Proroczy testament Stefana Zweiga, „Gwiazda Polarna”, 8 I 1983, nr 2, s. 9. [Prophetic testament of Stefan Zweig]

Co z tym fantem zrobić?, „Gwiazda Polarna”, 2 IV 1983, nr 14, s. 23. [What to do about it]

Zapomniany bohater naszych czasów, „Gwiazda Polarna”, 7 V 1983, nr 19, s. 8 i 15. [A forgotten hero of our Times]

O pewnej „Sytuacji” bez wyjścia, „Gwiazda Polarna”, 18 VI 1983, nr 25, s. 18. [On some „Situation” without exit]

Wskrzeszenie samobójcy, „Gwiazda Polarna”, 23 VII 1983, nr 30, s. 7. [Resurrection of a suicide]

Kultura w cudzysłowie i bez [Kultura z cudzysłowem i bez], „Gwiazda Polarna”, 3 IX 1983, nr 36, s. 8 i 10. [Culture With or Without Inverted Commas]

Widziane z Paryża, „Gwiazda Polarna”, 17 IX 1983, s. 8 i 15. [Spotted in Paris]

Pacyfiści – podżegaczami wojennymi?, „Gwiazda Polarna”, 17 XII 1983, nr 51, s. 8. [Pacifists – war instigator?]

uwagi/ remarks	adnotacja: <i>Pisane w listopadzie 1983</i> ; esej nieujęty w wydaniu książkowym, jeden ostatnich z napisanych przez kompozytora, opublikowany pośmiertnie/ annotation: <i>Written in November 1983</i> ; an essay not included in the book edition, one of the last written by the composer, published posthumously
---------------------------	--

C. INNE/ VARIA

Un Gars à la page

Scénario de Simon Laks et Jean-Luc Terrex

tytuły/titles	<i>Man In The Know. Screenplay by Simon Laks and Jean-Luc Terrex</i>
uwagi/remarks	właśc./ pseud. of Jean-Luc Tcherniawsky, scenariusz prawdopodobnie z lat '50 lub '60; maszynopis w języku francuskim i angielskim zachowany w rodzinnym archiwum Laksów/ screenplay probably from the 1950s or 1960s; typescripts in French and English preserved in the Laks Family Archive

D. PRZEKŁADY/ TRANSLATIONS

1. KSIĄŻKI/ BOOKS

(1) Mikes George, **Cudze chwalicie...**, przeł. S. Laks, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1958.

uwagi/remarks	obejmuje dwie książki/ includes two books: <i>How to be an alien</i> (1946), <i>How to scrape skies</i> (1948)
----------------------	--

(2) Jaworska Władysława, **Paul Gauguin et l'école de Pont-Aven**, trad. S. Laks, Éditions Ides et Calendes, Neuchâtel 1971.

tyt.oryg./orig.tit.	<i>W kręgu Gauguina. Malarze Szkoły Pont-Aven</i> (1969)
----------------------------	--

(3) Żywulska Krystyna, **L'Eau vide: récit**, trad. S. Laks, Albin Michel, Paris 1971.

tyt.oryg./orig.tit.	<i>Pusta woda. Wspomnienia z warszawskiego getta</i> (1963)
----------------------------	---

(4) Korab [Józef Hen], **L'Œil de Dayan: récits**, trad. S. Laks, R. Laffont, Paris 1974.

tyt.oryg./orig.tit.	<i>Oko Dajana</i> (1971)
----------------------------	--------------------------

uwagi/remarks	obejmuje trzy opowiadania/ includes three novels: <i>Western</i> , <i>L'oeil de Dayan</i> , <i>Le jumeau</i>
----------------------	--

(5) Adolf Rudnicki, **Le Matin d'une coexistence : nouvelles**, trad. É. Birau, S. Laks et al., Gallimard, Paris 1975.

tyt.oryg./orig.tit.	<i>Niekochana i inne opowiadania</i> (1969)
----------------------------	---

uwagi/remarks	siedem opowiadań przetłumaczonych przez Laks/ seven novels translated by Laks: <i>Le Pal</i> , <i>L'Annonce</i> , <i>Le Roi des haltérophiles</i> , <i>Le Joueur de piccolo</i> , <i>Grâce rendue à une comédienne</i> , <i>Peur pour une comédienne</i> , <i>Les Carottes</i>
----------------------	--

(6) Stanisław Wygodzki, **5 récits**, traduit du polonais par Simon Laks.

zawiera/includes	1. <i>Le Concert des souhaits</i> , 2. <i>Les Maudits</i> , 3. <i>L'Ange Gardien</i> , 4. <i>La Mission</i> , 5. <i>Le Lapin de Garenne</i>
-------------------------	---

tyt.oryg./orig.tit.	1. <i>Koncert życzeń</i> (1961), 2. <i>Przekłęci</i> (1969); pozostałe niezidentyfikowane/ the rest non-identified
----------------------------	--

uwagi/remarks	maszynopis w rodzinnym archiwum Laksów/ typescript in Laks Family Archive; w punkcie pierwszym adnotacja/ in the first title annotation: <i>év. titre du recueil</i> ; <i>Les Maudits</i> ca. 1969
----------------------	--

(7) Karol Zbyszewski, **L'Angleterre envahie par les polonais**, traduit du polonais par Simon Laks (1978).

tyt.oryg./orig.tit.	<i>Ktoś kto jest kimś innym</i> (1972)
----------------------------	--

uwagi/remarks	maszynopis w rodzinnym archiwum Laksów/ typescript in Laks Family Archive; adnotacja/ annotation: <i>titre provisoire</i>
----------------------	--

2. ARTYKUŁY – WYBÓR/ SELECTED ARTICLES

Starzyński Juliusz, **Brasilia – stolica i pomnik/ Brasilia – une capitale, un monument**, tłum. S. Laks, „Przegląd Artystyczny” (1960), r. 11 nr 1, s. 1–14.

Jaworska Władysława, **Armand Séguin: peintre ou graveur, 1869–1903**, trad. S. Laks, „Gazette des beaux-arts” (1971), r. 113, s. 145–158.

Ringelblum Emmanuel, **Les rapports polono-juifs pendant la deuxième guerre mondiale**, traduit du polonais par Simon Laks, « Le Monde Juif » 1972, no 66 (2) : 9–26, <https://doi.org/10.3917/lmj.131.0009>. ([1. Wstęp/ Introduction], 2. Les rapports polono-juifs avant la guerre, 3. Septembre 1939, 4. Après l'entrée des allemands)

tyt.oryg./orig.tit.	<i>Stosunki polsko-żydowskie w czasie drugiej wojny światowej. Uwagi i spostrzeżenia</i> (1958–1959)
----------------------------	--

Ringelblum Emmanuel, **Les rapports polono-juifs pendant la deuxième guerre mondiale**, traduit du polonais par Simon Laks, « Le Monde Juif » 1972, no 67 (3) : 19–28, <https://doi.org/10.3917/lmj.132.0019>, (5. Les problèmes économiques polono-juifs)

Ringelblum Emmanuel, **Les rapports polono-juifs pendant la deuxième guerre mondiale**, traduit du polonais par Simon Laks, « Le Monde Juif » 1972, no 68 (4) : 37–42, <https://doi.org/10.3917/lmj.133.0037>. (6. Après la fermeture du ghetto)

Ringelblum Emmanuel, **Les rapports polono-juifs pendant la deuxième guerre mondiale**, traduit du polonais par Simon Laks, « Le Monde Juif » 1973, no 71 (3) : 7–23, <https://doi.org/10.3917/lmj.136.0007>. (7. Du côté des aryens)

Ringelblum Emmanuel, **Les rapports polono-juifs pendant la deuxième guerre mondiale**, traduit du polonais par Simon Laks, « Le Monde Juif », 1973, no 72 (4) : 4–11, <https://doi.org/10.3917/lmj.137.0004>. (8. Les enfants juifs dans la ville aryenne)

Ringelblum Emmanuel, **Les rapports polono-juifs pendant la deuxième guerre mondiale**, traduit du polonais par Simon Laks, « Le Monde Juif » 1974, no 73 (1) : 1–9, <https://doi.org/10.3917/lmj.138.0001>. (9. Peines pour mise à l'abri des Juifs)

Ringelblum Emmanuel, **Les rapports polono-juifs pendant la deuxième guerre mondiale**, « Le Monde Juif » 1974, no 74 (2) : 16–21, <https://doi.org/10.3917/lmj.139.0016>, (10. La population polonaise face « au transfert » des juifs de Varsovie)

Ringelblum Emmanuel, **Les rapports polono-juifs pendant la deuxième guerre mondiale**, « Le Monde Juif » 1975, no 77 (1) : 1–29, <https://doi.org/10.3917/lmj.142.0001>, (11. Les couches sociales, les partis, le gouvernement et les Juifs, 12. Les idéalistes, Point final.)

także wybrane rozdziały w książkach Szymona Laksa/ also selected chapters in Simon Laks's books

3. DIALOGI FILMOWE: NAPISY I DUBBINGI – WYBÓR/ SELECTED FILM DIALOGUES: SUBTITLES AND DUBBINGS

Les Assassins sont parmi nous (*Die Mörder sind unter uns*), współpraca/ collaboration: Jeanne Saintenoy, reż./dir. Wolfgang Staudte, premiera/ premiere: Niemcy/Germany (SBZ) 1946, Francja/ France 1948
Drame de guerre

Alerte au Far West (*West of Laramie*), współpraca/ collaboration: Jeanne Saintenoy, reż./ dir. Will Cowan, premiera/ premiere: USA 1949, Francja/ France 1949
Western court-métrage

Brigands de la prairie (*Prairie Pirates*), współpraca/ collaboration: Jeanne Saintenoy, reż./ dir. Will Cowan, premiera/ premiere: USA 1949, Francja/ France 1949
Western court-métrage

Cheyenne, le cow-boy (*Cheyenne Cowboy*), współpraca/ collaboration: Jeanne Saintenoy, reż./ dir. Nate Watt, premiera/ premiere: USA 1949, Francja/ France 1949
Western court-métrage

Cinquième colonne (*Saboteur*), współpraca/ collaboration: Jeanne Saintenoy, reż./ dir. Alfred Hitchcock, premiera/ premiere: USA 1942, Francja/ France 1949
Thriller

Vainqueur du destin (*The Pride of the Yankees*), współpraca/ collaboration: Jeanne Saintenoy, reż./ dir. Sam Wood, premiera/ premiere: USA 1942, France/ France 1949
Drame biographique

Et la fête continue (*La Fiesta sigue*), współpraca/ collaboration: P. Ducoude, reż. / dir. Enrique Gómez, premiera/ premiere: Hiszpania/ Spain 1948, Francja/ France 1951
Drame

Le Fleuve de sang (*Las aguas bajan turbias*), reż./ dir. Hugo del Carril, premiera/ premiere: Argentyna 1952, Francja 1954
Drame

Charge infernale (*Carne de horca*), reż./ dir. Ladislav Vajda, premiera/ premiere: Hiszpania/ Spain 1953, Francja/ France 1955
Film d'aventures

Marcelin, pain et vin (*Marcelino, pan y vino*), reż./ dir. Ladislav Vajda, premiera/ premiere: Hiszpania/ Spain 1955, Francja/ France 1955
Drame

Cuando levanta la niebla (*When the Fog Lifts*), reż./ dir. Emilio Fernández, premiera/premiere: Meksyk 1952, Francja/ France 1956
Thriller

En avant amiral ! (*Carry On Admiral*), reż./ dir. Val Guest, premiera/ premiere: UK 1957, Francja/ France 1958
Comédie

Héros de guerre (*War Is Hell*), reż./ dir. Burt Topper, premiera/ premiere: USA 1961, Francja/ France 1962
Film de guerre

III

ŹRÓDŁA

SOURCES

A. ARCHIWALIA/ ARCHIVAL DOCUMENTS

1. Archiwa Narodowe Francji: dokumenty administracyjne Konserwatorium Paryskiego/ National Archives of France: administrative documents of Conservatoire in Paris (Archives nationales de France, Pierrefitte-sur-Seine), AJ/37/490, AJ/37/491, AJ/37/537, AJ/37/551.

2. Archiwum Emigracji w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu: korespondencja redakcyjna „Wiadomości” Szymona Laksa z lat 1960–1979/ Emigration Archive at the University Library in Toruń: editorial correspondence of „Wiadomości” by Simon Laks from 1960–1979, liczba dokumentów i stron/ number of documents and pages – 7(203), PL_1076_0352_164, PL_1076_0352_092, spisy dostępne pod linkami/ listed under: https://zbioryspoleczne.pl/jednostki/PL_1076_0352_164, https://zbioryspoleczne.pl/jednostki/PL_1076_0352_092; korespondencja różna/ various correspondance: PL_1076_0024_0007, PL_1076_0352_413, PL_1076_0352_418.

3. Archiwum Instytutu Literackiego „Kultura”, Maisons-Laffitte w Le Mesnil-le-Roi: korespondencja Szymona Laksa z Jerzym Giedroyciem/ Archives of the Literary Institute "Kultura", Maisons-Laffitte in Le Mesnil-le-Roi: correspondence between Szymon Laks and Jerzy Giedroyc.

4. Archiwum Kompozytorów Polskich Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie: muzykalia oraz korespondencja Szymona Laksa ze Stowarzyszeniem Młodych Muzyków Polaków w Paryżu, z Haliną Szymulską (z lat 1960–1967 i 1969–1975), z Tadeuszem Kaczyńskim i z Karolem Szymanowskim/ The University of Warsaw Library Archives of Polish Composers: musical documents and correspondence with Association of Young Polish Musicians in Paris, with Halina Szymulska (1960–1967 and 1969–1975), with Tadeusz Kaczyński and with Karol Szymanowski.

5. Archiwum Oficyny Poetów i Malarzy, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie: korespondencja Szymona Laksa z Krystyną i Czesławem Bednarczykami/ Archive of the Poets and Painters' Office, Jagiellonian University in Kraków: the correspondence of Szymon Laks with Krystyna and Czesław Bednarczyk.

6. Archiwum rodzinne Laksów w Paryżu: dokumenty osobiste, rękopisy, faksymile, partytury, programy koncertowe, wydania nutowe i literackie, druki ulotne, materiały prasowe, fotografie, korespondencja, katalogi, varia/ Laks Family Archive in Paris: personal documents, manuscripts, facsimiles, scores, concert programs, music and literary editions, leaflets, press materials, photographs, correspondence, catalogues, varia.

7. Archiwum Toli Korian w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk: muzykalia i korespondencja Pauliny i Szymona Laksów oraz Henryka Laksa z Tolą Korian / Tola Korian Archive in the Institute of Art of Polish Academy of Sciences: musical documents and correspondence by Simon and Paulina Laks and by Henry Laks with Tola Korian.

8. Archiwum Związku Kompozytorów Polskich w Warszawie/ Archive of Polish Composers' Union in Warsaw: Teczka osobowa Szymona Laksa/ Personal file of Szymon Laks, PL_1084_AZKP_017_0148.

9. Biblioteka Narodowa w Warszawie/ The National Library of Poland in Warsaw:

- muzyczne rękopisy i faksymile/ musical manuscripts and copies;
- korespondencja Szymona Laksa z Wandą Bogdaną-Popielową/ correspondance by Simon Laks with Wanda Bogdaną-Popielowa, [„Listy kompozytorów polskich oraz odpisy pieśni ze zbiorów Zakładu Muzycznego Biblioteki Narodowej”], mf. 84300, Rps akc. 13913;
- Archiwum Antoniego Słonimskiego: faksymile rękopisu *Elegii żydowskich miasteczek* wraz z listem od wydawcy i korespondencja Szymona Laksa z Antonim Słonimskim/ Antoni Słonimski Archive: facsimile of manuscript *Elegia żydowskich miasteczek* with a letter from publisher and correspondence by Simon Laks with Antoni Słonimski, Tom 7 „L” Rps akc. 18169/32/20/7, Rps akc. 18169/32/25;
- Archiwum Zygmunta Mycielskiego: korespondencja Szymona Laksa z Zygmuntem Mycielskim/ Zygmunt Mycielski Archive: correspondence by Simon Laks with Zygmunt Mycielski, [„Listy do Zygmunta Mycielskiego od różnych osób: L-L”], Rps 14380 III.

10. Biblioteka Polska w Paryżu/ Polish Library in Paris: varia, Akc. 4558, Akc. 4559, Akc. 4697.

11. Boosey&Hawkes: rękopisy ze zbiorów wydawnictwa/ manuscripts from editor's collection.

12. Mediateka im. Hectora Berlioza oraz Archiwum w Conservatoire National Supérieur de Musique et de Danse de Paris: rękopisy, dokumenty administracyjne/ Médiathèque Hector Berlioz and Archive in Conservatoire National Supérieur de Musique et de Danse de Paris: manuscripts, administrative documents.

13. Polskie Wydawnictwo Muzyczne w Krakowie: zbiory wydawnictwa/ editor's collection.

14. Szymon Laks Collection in University of Southern California (Polish Music Center): korespondencja, muzyczne rękopisy, spis dostępny pod linkiem/ listed under <https://polishmusic.usc.edu/research/composers/szymon-laks/>.

15. YIVO Jewish Institute for Jewish Research, Inc., New York: partytura/ score.

16. Zasoby Claude'a Aveline'a w Bibliotece Miejskiej w Wersalu: korespondencja Szymona Laksa (1964–1979) i Pauliny Laksa (1984–1988) z Claudem Avelinem (Fonds Claude Aveline, Bibliothèque municipale de Versailles)/ Claude Aveline Endowment in the Municipal Library in Versailles: correspondence by Simon Laks (1964–1979) and by Paulina Laks (1984–1988) with Claude Aveline.

17. Zasoby Aleksandra Kulisiewicza/ Aleksander Kulisiewicz collection, 1939–1986, 1992.A.0034.1 (RG-55.000), United States Holocaust Memorial Museum Archives in Washington: korespondencja Szymona Laksa z Aleksandrem Kulisiewiczem, partytura/ correspondence of Szymon Laks and Aleksander Kulisiewicz, score, Box 1 / RG-55.003*08: Brzezinka [Birkenau] J.

18. Institut national de l'audiovisuel (Ina.fr):

- a) archiwalne nagrania radiowe z udziałem kompozytora/ archive radio recordings with composer: *Le survivant de Varsovie: deuxième partie*, CPF86612572, Paris: Office national de radiodiffusion télévision française, 5 IX 1972;
- b) archiwalne nagrania radiowe utworów/ archive radio recordings of his works:

- [pieśni/ songs]: *Exposition de mélodies inédites du 27 septembre 1962*, PHD99258290, Paris: Radiodiffusion Télévision Française, 27 IX 1962; *Artistes de passage: émission du 23 mars 1966*, PHD86001935, Paris: Office national de radiodiffusion télévision française, 23 III 1966;

- [IV kwartet smyczkowy/ 4th string quartet]: *Plaisir de la musique*, PHD86007683, Paris: Radiodiffusion Télévision Française, 11 XI 1962;

- [*Sinfonietta pour cordes*]: *Orchestre de chambre de la RTF: concert du 18 mars 1964*, PHD89005360, Paris: Radiodiffusion Télévision Française, 5 IV 1964;

- [*Dialogue pour 2 violoncelles*]: *Musique de chambre du 28 mai 1966*, PHD99280257, Paris: Office national de radiodiffusion télévision française, 28 V 1966;

- *Les après midi de France Culture*, PHD99226340, Paris: Radio France, 28 I 1975, *Récital de clavecin Elisabeth CHOJNACKA*, PHD99264750, Paris: Office national de radiodiffusion télévision française, 30 VII 1973, *Le clavecin contemporain 2*, PHD86007398, Paris: Radio France, 31 VIII 1977.

B. BIBLIOGRAFIA/ BIBLIOGRAPHY

1. KORESPONDENCJA OPRACOWANA/ EDITED CORRESPONDENCE

Laks Szymon do Szymanowskiego Karola, list nr 551 z dn. 13 XI 1929, w: *Karol Szymanowski, Korespondencja. Pełna edycja zachowanych listów od i do kompozytora*, red. Teresa Chylińska, t. 3 „1927–1931”, II: „1929”, *Musica Iagellonica*, Kraków 1997, s. 375.

Laks Szymon, Bednarczykowie Krystyna i Czesław, *Korespondencja*, wstęp i opracowanie Jadwiga Malik, Wydawnictwo Avalon, Kraków 2018. [Correspondence]

uwagi/ remarks	zawiera także wybór korespondencji kompozytora z innymi adresatami/ includes selection of composer's correspondence with other recipients
---------------------------	--

Poniatowska Irena, *Laks – Szymulska. Przyczynek do dziejów przyjaźni artystycznej*, „Ruch muzyczny” 1985, r. 29, nr 9, s. 3–4. [Laks – Szymulska. A contribution to the history of artistic friendship]

Poniatowska Irena, *Laks – Szymulska. Przyczynek do dziejów przyjaźni artystycznej (2)*, „Ruch muzyczny” 1985, r. 29, nr 10, s. 19–20. [Laks – Szymulska. A contribution to the history of artistic friendship]

Wardecka-Gościńska Alicja, *Obraz relacji pomiędzy Aleksandrem Tansmanem a Haliną Szymulską uchwyciony na podstawie ostatnich listów kompozytora*, „Notes muzyczny” 2024, t. 2, nr 22, DOI 10.5604/01.3001.0054.8488, s. 135–161. [The picture of relations between the composer Aleksander Tansman and the singer Halina Szymulska based on their correspondence]

2. ENCYKLOPEDIA I LEKSYKONY/ DICTIONARIES AND REFERENCE BOOKS

Bilica Krzysztof, *Laks, Szymon*, w: *Polish Music. Polish Composers 1918-2010*, red. Marek Podhajski, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, Katolicki Uniwersytet im. Jana Pawła II, Gdańsk–Lublin 2013, s. 733–735.

Chylińska Teresa, *Laks, Szymon*, w: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, red. Stanley Sadie, John Tyrrell, George Grove, t. 14, Macmillan, Grove, London and New York 2001, s. 138–139, publ. online 20 I 2001, <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.15857>.

Harders-Wuthenow Frank, Groschopp Holger, *Komponisten der Gegenwart: Loseblatt-Lexikon – Nachlieferung*, LXXI, red. Hanns-Werner Heister, Walter-Wolfgang Sparrer, Edition text+kritik, München 2022, publ. online I 2016, <https://rme.rilm.org/rme/stable/599961>.

Helman Zofia, *Laks, Szymon*, in: *MGG Online*, hrsg. von Laurenz Lütken, New York: RILM; Kassel: Bärenreiter, Stuttgart: Metzler, 2016ff., zuerst veröffentlicht 2003, online veröffentlicht 2016, <https://www.mgg-online.com/mgg/stable/593427>.

Helman Zofia, *Laks, Szymon*, w: *Encyklopedia muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. Elżbieta Dziebowska, t. 5, PWM, Kraków 1997, s. 271–272, publ. online 2 VI 2023, <https://polskabibliotekamuzyczna.pl/encyklopedia/laks-szymon/>.

Judycki Zbigniew, *Mazowszanie w świecie, część II*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne” 2015, r. 22, nr 4/52, s. 369–437.

Kaczyński Tadeusz, *Laks Szymon*, w: *Leksykon kultury polskiej poza krajem od roku 1939*, red. K. Dybciak, Z. Kudelski, t. 1, Prace Wydziału Historyczno-Filologicznego, 74, Lublin 2000, s. 214–215. [The Mazovia people in the world]

Rosen Philip, Apfelbaum Nina, *Bearing witness: A Resource Guide to Literature, Poetry, Art, Music, and Videos by Holocaust Victims and Survivors*, Greenwood Press, Westport 2002, s. 175.

3. BIOGRAFIA/ BIOGRAPHY

Głazowska Joanna, *Szymon Laks. W negatywie świata*, „Rzeczpospolita” 2003, nr 190, dodatek „Plus-Minus” nr 33, s. A8–A9. [Simon Laks. In the Negative of the World]

Hagedorn Volker, „Was ist das für eine Welt?“, „Die Zeit”, 4 XI 2021, nr 45, s. 25. publ. online <http://www.volker-hagedorn.de/wp/?p=3528>.

Laks André, *O moim ojcu Szymonie Laksie*, tłum. Antoni Buchner, <https://www.dwutygodnik.com/artykul/184-o-moim-ojcu-szymonielaksie.html>. Źródło przekładu/ translation source: „Muzykalia VI/ Judaica I”, Stowarzyszenie De Musica, Warszawa 2008, źródło oryginału/ original source: Simon Laks, *Mémoires d'Auschwitz*, Éditions du Cerf, Paris 2004. [About my father Simon Laks]

Lorenc Julia, „*Muzyka w krzywym zwierciadle*”. Doświadczenia obozowe Szymona Laksa i ich wpływ na powojenną twórczość artysty, praca magisterska/ master thesis, promotor/ supervisor Michał Galas, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2023. [“Music in a distorting mirror”. Death camp experiences of Szymon Laks and their impact on his post-war work]

Rozmowa z prof. André Laksem, red. Anna Rusin, MEAKULTURA.pl, publ. online 28 VII 2025, <https://meakultura.pl/artykul/nie-mozemy-przeciez-opisac-historii-roznych-zbiorowosci-jesli-nie-znamy-historii-poszczegolnych-osob-rozmowa-z-prof-andre-laksem/>. [Conversation with Prof. André Laks]

Szymulska Halina, [Wspomnienie o Szymonie Laksie], w: *Muzyka źle obecna*, red. Krystyna Tarnawska-Kaczorowska, t. II, Sekcja Muzykologów ZKP, Warszawa 1989, s. 109–111. [Remembering Szymon Laks]

uwagi/ remarks	w tomie zawarto wypowiedzi Zofii Helman na temat kompozytora/ the volume includes Zofia Helman's utterances on composer
przedruk/ reprinted in	„Muzykalia XI/Judaica 3”, Stowarzyszenie De Musica, Warszawa 2011, https://demusica.edu.pl/wp-content/uploads/2019/07/szymulska_muzykalia_11_judaica3.pdf .

Vidal-Naquet Pierre, *Préface. Les harmoniques de Simon Laks*, w: S. Laks, *Mémoires d'Auschwitz*, Paris, Éd. du Cerf 1992, s. 9–18, przedruk w/ reprinted in: *Réflexions sur le génocide. Les Juifs, la mémoire et le présent*, red. Pierre Vidal-Naquet, t. III, La Découverte, Paris 1995.

4. MUZYKA I HOLOKAUST/ MUSIC AND HOLOCAUST

Becker Annette, *Des bruits, des sons, de la musique. Des camps de prisonniers de la Grande Guerre aux sites d'extermination. Autour de Simon Laks*, w: *Créer, jouer, transmettre la musique, de la IIIe République à nos jours. Pour Myriam Chimènes*, red. Anne Piéjus et Alexandra Laederich, Centre de documentation Claude Debussy, Paris 2019, s. 149–158.

Becker Annette, *Spolier les âmes: les musiciens et leurs instruments devant les chambres à gaz*, « Revue d'Histoire de la Shoah » 2021, No 213 (1): 143–158, <https://doi.org/10.3917/rhsho.213.0143>.

Bilica Krzysztof, *Muzyka w obozie według Szymona Laksa i innych*, w: *Muzyka źle obecna*, red. Krystyna Tarnawska-Kaczorowska, t. I, Sekcja Muzykologów ZKP, Warszawa 1989, s. 56–93. [Music in the camp according to Szymon Laks and others]

Bilica Krzysztof, *Muzyka w obozie według Szymona Laksa i innych*, „Muzykalia XI/ Judaica 3”, Stowarzyszenie De Musica, Warszawa 2011, https://demusica.edu.pl/wp-content/uploads/2019/07/bilica_muzykalia_11_judaica3.pdf, (wersja zrewidowana/ version revised). [Music in the camp according to Szymon Laks and others]

Bogerd Nicolette van den, *Writing Music After the Holocaust: Survivor Identity and Memory in the Works of Polish Jewish Composers*, dysertacja doktorska/ doctoral dissertation, Indiana University Jacobs School Of Music, Bloomington 2024.

Brakoniecki Kazimierz, *Gra o prawdę nie tylko osobistą [kompozytor Szymon Laks (1901-1983)]*, „Borussia” 2004, r. 14, nr 33/34, s. 240–242. [A game about truth, not only personal]

Brauer Julianne, *How Can Music Be Torturous?: Music in Nazi Concentration and Extermination Camps*, “Music & Politics” 2016, t. 10, nr 1, s. 1–34, <https://doi.org/10.3998/mp.9460447.0010.103>.

Ciupka Mateusz, *Sadystyczna pieśń*, „Ruch muzyczny” 2025, r. 69, nr 6, s. 10–12, publ. online 8 V 2025, <https://ruchmuzyczny.pl/article/5230-sadystyczna-piesn>. [Sadistic song]

Dąbrowski Bartosz, *Kategoria groteski w opisach muzyki z obozów koncentracyjnych*. Gry oświęcimskie Szymona Laksa, „Narracje o Zagładzie” 2016, nr 2, s. 224–234. <https://doi.org/10.31261/NoZ.2016.02.14>. [The category of grotesque in descriptions of concentration camp music. Szymon Laks's *Mémoires d'Auschwitz*]

Dankowska Jagna, *Muzyka w obozie koncentracyjnym*, „Aspiracje: kwartalnik Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie”, wiosna 2008/ spring 2008, s. 48–51.

Doumet Christian, *Faut-il haïr la musique ?*, „Europe, revue littéraire mensuelle: L'Écrire l'extrême. La littérature et l'art face aux crime de masse”, juin/juillet 2006, nr 926/927, s. 215–231.

Fuks Marian, *Muzyka ocalona. Judaica polskie*, Wydawnictwa Radia i Telewizji, Warszawa 1989. [Rescued music. Polish Judaica]

Gilbert Shirli, *Music in the Holocaust: confronting life in the Nazi ghettos and camps*, Clarendon Press, Oxford 2005.

Hirsch David H., *Camp Music and Camp Songs: Szymon Laks and Aleksander Kulisiewicz*, w: *Confronting the Holocaust: A Mandate for the 21st Century*, red. G. Jan Colijn, Marcia Sachs Littell, University Press of America, Lanham, Md. 1997, s. 157–168.

Koszyk Renata, *Zakazana muzyka – utwory nielegalnie grane i tworzone przez więźniów Auschwitz*, „Memoria. Pamięć, historia, edukacja” 2020, t. 34, nr 7, s. 24–31. [Forbidden music – works illegally played and created by Auschwitz prisoners]

Lagerwey Mary Deane, *Reading Auschwitz*, AltaMira Press, Walnut Creek 1998.

Munoz Marina Hervás, *Música desde el fierno: Simon Laks, director y compositor en Auschwitz*, „Excelentia: Música & Arte”, 2021, nr 4, s. 80–87.

Petit Élise, *Des Usages destructeurs de la musique dans le système concentrationnaire nazi*, „Les Études du Crif”, no 56, Paris 2019, <https://www.crif.org/wp-content/uploads/2025/07/Les-Etudes-du-Crif-N%C2%B056.pdf>.

Posłuszna Joanna, *Dźwiękowe reprezentacje pamięci*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2020. [see below]

Posłuszna Joanna, *Sound Representations of Memory*, transl. Anthony Sloan, Peter Lang, Berlin et al. 2024.

Posłuszna Joanna, *Funkcjonowanie i wykorzystanie muzyki w instytucjach totalnych na przykładzie obozów koncentracyjnych*, w: *Wartość muzyki we współczesnej przestrzeni życia i edukacji: wybrane problemy*, red. Ewa Kumik, Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuty Bacewiczów. Katedra Edukacji Muzycznej, Łódź 2022, s. 211–229. [The Functioning and Use of Music in Total Institutions on the Example of Concentration Camps]

Quignard Pascal, *La Haine de la musique*, Calmann-Lévy, Paris 1996.

Szczeńniak Hubert, *Musical sources survived in the Collection of the Auschwitz-Birkenau State Museum*, „Kwartalnik Młodych Muzykologów UJ” 2017, nr 35 (4), doi 10.4467/23537094KMMUJ.17.014.7843, s. 125–177.

Szczeńniak Hubert, *Muzykalia w zbiorach Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau*, „Kwartalnik Młodych Muzykologów UJ” 2017, nr 32 (1), doi <https://doi.org/10.4467/23537094KMMUJ.17.007.7836>, s. 127–175. [see above]

5. MUZYKA I EMIGRACJA/ MUSIC AND EMIGRATION

Sto lat muzycznej emigracji: kompozytorzy polscy za granicą (1918–2018), według koncepcji Marleny Wiczorek, red. Beata Bolesławska-Lewandowska, Beginning – Creative Collaboration Agency, Warszawa 2019. [One Hundred Years of Musical Emigration: Polish Composers Abroad (1918–2018)]

Helman Zofia, *Émigrés by choice*, “Musicology today” 2011, t. 8, s. 5–25.

Suchowiejko Renata, *Muzyczny Paryż a la polonaise w okresie międzywojennym. Artyści – wydarzenia – konteksty*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2020. [see below]

Suchowiejko Renata, *Paris, capitale musicale polonaise dans l'entre-deux-guerres. Artistes – événements – contextes*, tłum. Alexandre Dayet, Ut Orpheus, Bologna 2023.

Suchowiejko Renata, *Music manuscripts in the Polish Library in Paris*, „Fontes artis musicae” 2014, t. 61, nr 1, s. 51–60.

Suchowiejko Renata, *Materiały archiwalne w zbiorach bibliotek paryskich jako źródła do badań nad historią polsko-francuskich kontaktów muzycznych w okresie międzywojennym*, w: *Muzyka polska za granicą. Twórcy – źródła – archiwa*, red. Beata Bolesławska-Lewandowska, Jolanta Guzy-Pasiak, t. 1, Instytut Sztuki PAN, Warszawa 2017, s. 281–300. [see above]

6. MUZYKA I OKUPACJA/MUSIC AND OCCUPATION

Buchner Antoni, *Die fortdauernde Verfemung in Polen*, w: *Music: Komponisten in den Diktaturen unseres Jahrhunderts*, red. Joachim Braun, Peter Lang, Frankfurt am Main 1995, s. 219–227.

Buchner Antoni, *Oder zwei Siege*, „Muzykalia XI/ Judaica 3”, Stowarzyszenie De Musica, Warszawa 2011, https://demusica.edu.pl/wp-content/uploads/2019/07/buchner_muzykalia_11_judaica32.pdf.

Harders-Wuthenow Frank, *Fate and Identity. Polish-Jewish Composers in the Twentieth Century*, „Muzykalia XIII/ Judaica 4”, Stowarzyszenie De Musica, Warszawa 2012, demusica.edu.pl/wp-content/uploads/2019/07/harders_muzykalia_13_judaica_42.pdf.

Rottermund Krzysztof, *Muzyka w okupowanej Polsce 1939–1945*, w: Idem, *Antologia tekstów o muzyce*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2016, s. 150–153. [Music in occupied Poland, 1939–1945]

7. TWÓRCZOŚĆ MUZYCZNA/ MUSICAL OUTPUT

a) ESTETYKA MUZYCZNA/ AESTHETICS OF MUSIC

Glapiak-Piłasiewicz Dominika, *Chęć poznania jako niezbędna cecha kameralisty: rozważania inspirowane życiem i twórczością kameralną Szymona Laksa*, w: *Muzyka kameralna: wartości artystyczne, dydaktyczne i społeczne*, red. Monika Karwaszewska, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, Gdańsk, 2019, s. 57–64. [The Desire of Cognition as an Essential Feature of a Chamber Musician: Reflections Inspired by the Life and Chamber Works of Szymon Laks]

Helman Zofia, *Neoklasycyzm w muzyce polskiej XX wieku*, PWM, Kraków 1985. [Neoclassicism in Polish Music of the 20th Century]

Tansman Alexandre, *In Memoriam Simon Laks*, w: *Une voie lyrique dans un siècle bouleversé*, red. Mireille Tansman-Zanutti, L'Harmattan, Paris 2005, s. 281–283. [see below]

Tansman Aleksandre, *In Praise of Szymon Laks*, transl. Krysta Close, "Polish music journal" 2003, t. 6, nr 1, publ. online, <https://polishmusic.usc.edu/research/publications/polish-music-journal/vol6no1/tansman-letter-on-laks/>.

Gamrat Małgorzata, *Muzyka polska w refleksji Aleksandra Tansmana*, w: *W holdzie Aleksandrowi Tansmanowi (1897–1986)*, red. Anna Granat-Janki, Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego, Wrocław 2018. [see below]

Gamrat Małgorzata, *Polish music in Alexandre Tansman's reflection*, w: *Homage to Aleksandre Tansman (1897–1986)*, red. Anna Granat-Janki, Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego, Wrocław 2019.

Kostka Violetta, *Drugie pokolenie kompozytorów polskich XX wieku*, w: *Dzieło muzyczne między inspiracją a refleksją*, red. Janusz Krassowski, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, Gdańsk 1998, s. 165–270. [Second Generation of 20th-century Polish Composers]

Rusin Anna, *Sacrum w twórczości ateisty? O muzyce wokally-instrumentalnej Szymona Laksa*, „Ethos. Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL” 2025, t. 38, nr 3, s. 295–317, <https://doi.org/10.12887/38-2025-3-151-16>. [The Sacred in the Works of an Atheist? On the Vocal-Instrumental Music of Szymon Laks]

Rusin Anna, *Symbolika i semantyka ptaków w twórczości słowno-muzycznej Szymona Laksa*, „Muzyka” 2026, r. 71, nr 2(181), s. 121–142, <https://doi.org/10.36744/m.4971>. [The Symbolism and Semantics of Birds in Szymon Laks's Texted Musical Work]

b) OPERA

Bernat Leszek, *Sceniczny powrót Laksa*, „Ruch muzyczny” 2016, r. 69, nr 2, s. 71. [Laks's Stage Return]

Grzybowski Jan, *Music in television*, „Polish Music” 1975, r. 10, nr 4/39, s. 11–16.

Harders-Wuthenow Frank, *Irrflug einer Schwalbe. Zu Szymon Laks' wiederentdeckter Oper L'Hirondelle inattendue*, „Die Tonkunst” 2012, nr 6, s. 231–233.

Harders-Wuthenow Frank, *Verarbeitung oder Sublimierung: Holocaust-Reflexion in Opern von Mieczysław Weinberg, Andre Tchaikowsky, Szymon Laks und Tadeusz Zygfryd Kassern*, w: *Verfolgte im nationalsozialistischen Thüringen: Eine Spurensuche*, red. Helen Geyer, Maria Stolarzewicz, Böhlau, Köln 2020.

LAKS *L'Hirondelle inattendue*. RATHAUS Suite „Le Lion amoureux” [CD with booklet], EDA 35, EDA Records, Kassel 2011, https://eda-records.com/177-1-CD-Details.html?cd_id=74.

Laks/Ravel [brochure programowa/ programme brochure], red. Valérie Chevalier, Opéra Orchestre National Montpellier, 18–23 déc. 2015.

Naliwajek-Mazurek Katarzyna, *Muzyka polska w Marsylii – in memoriam Szymon Laks*, „Ruch muzyczny” 2009, r. 53, nr 19, s. 23–24. [Polish music in Marseille – in memoriam Simon Laks]

Rottermund Krzysztof, *Laks, Rathaus*, w: Idem, *Antologia tekstów o muzyce*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2016, s. 109–111.

Roux Marie-Aude, „*L'Hirondelle inattendue*” de Simon Laks survole enfin la France, „Le Monde”, 24 XII 2015.

Rusin Anna, „*L'Hirondelle inattendue*” Szymona Laksa. *Między sacrum a profanum*, w: *Duchowość w muzyce – muzyka w duchowości*, red. Tomasz Kienik i zespół, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, Wrocław 2025, s. 181–197, <https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/publication/179522/edition/140683/content>. [*L'Hirondelle inattendue*” by Simon Laks: Between Sacred and Profane]

Rusin Anna, „*Bezdomna jaskółka*” Szymona Laksa. *Od genezy do przesłania opery*, „Roczniki Humanistyczne” 2025, t. 73, nr 12, s. 167–181, <https://doi.org/10.18290/rh257312.10>. [*L'Hirondelle Inattendue* by Szymon Laks: From the Genesis to the Message of the Opera]

Rusin Anna, *Opera o piosence, piosenka w operze – „L'hirondelle inattendue” Szymona Laksa*, MEAKULTURA.pl, publ. 11 II 2025, <https://meakultura.pl/artikul/opera-o-piosence-piosenka-w-operze/>. [An Opera About a Song, a Song in an Opera – “L'Hirondelle inattendue” by Szymon Laks]

c) PIEŚNI/ SONGS

Borowiec Magdalena, „*Do mego życia wkradł się błąd*”, portal BuwLOG [University of Warsaw Library], publ. 16 IV 2024, <https://buwlog.uw.edu.pl/do-mego-zycia-wkradl-sie-blad/>. [A mistake has crept into my life]

Buchner Antoni, *Laks' Eight yiddish folk songs*, booklet CD, EDA Records, EDA 45, Berlin 2021, s. 38–39, eda-records.com/177-1-CD-De-tails.html?cd_id=91, także w wersji niemieckiej tamże/ also in German *ibid.*, s. 22–23.

Harders-Wuthenow Frank, *Simon Laks und seine lieder/ Simon Laks and his songs*, booklet CD, EDA Records, EDA 45, Berlin 2021, s. 8–18 i 26–35, eda-records.com/177-1-CD-De-tails.html?cd_id=91.

Helman Zofia, *Posłowie*, w: S. Laks, *Elegia żydowskich miasteczek na głos i fortepian do słów Antoniego Słonimskiego*, PWM, Kraków 1989, s. 15–16. Przedruk/ reprinted in „Muzykalia XIII/ Judaica IV”, Stowarzyszenie De Musica, Warszawa 2012, https://demusica.edu.pl/wp-content/uploads/2019/07/helman_muzykalia_13_judaica_4.pdf.

Laks André, *Die Dichter Meines Vaters/ My Father And His Poets*, booklet CD, EDA Records, EDA 45, Berlin 2021, s. 6–7 i 24.

Laks André, *Un compositeur traduit un poète*, „Art&facts. Traduire: Interpréter, Transposer, Décoder” (2026) nr 8, s. 68–78, portal Calameo.com, publ. 7 VI 2026, <https://www.calameo.com/artefacts/read/0079620392c1c76d54357>.

Mazur Marcin Łukasz, *Chóralne wydania polskich kolęd na obczyźnie w czasach II wojny światowej*, „Muzyka” 2022, t. 67, nr 2, <https://doi.org/10.36744/m.1295>, s. 91–112. [Choral Editions of Polish Christmas Carols Published Abroad during World War II]

McCoy Molly Jane, *The Polish Songs of Szymon Laks*, dysertacja doktorska/ doctoral dissertation, promotor/ supervisor Elliott M. Antokoletz, The University of Texas at Austin, 1987, baza/ database online ProQuest LLC Dissertations & Theses Global, <https://www.proquest.com/docview/303489821?pq-origsite=primo&RAO=true&searchKeywords=simon%20laks>.

McCoy, Molly Jane, *Szymon Laks – 3 pieśni do wierszy Juliana Tuwima („Przymierze”, „Staruszkowie”, „Erratum”)*, w: *Muzyka źle obecna*, tłum. Irmina Wala, red. Krystyna Tarnawska-Kaczorowska, t. I, Sekcja Muzykologów ZKP, Warszawa 1989, s. 357–380. [Szymon Laks – 3 Songs to Poems by Julian Tuwim (“Covenant”, “Old People”, “Erratum”)]

Mikolon Anna, *Nurty kompozytorskie w polskiej liryce wokalne. Cechy języka muzycznego w pieśniach polskich od II połowy XX wieku na wybranych przykładach*, „Notes Muzyczny” 2019, t. 2, nr 12, DOI: 10.5604/01.3001.0013.7176, s. 175–198. [Composition Trends in Polish Vocal Lyric. Musical Language Features in Polish Songs After the mid-20th Century Based on Selected Examples]

Nowak Anna, *Powojenne pieśni Szymona Laksa. Motywacje – idee – tradycje*, w: *Muzyka źle obecna*, red. Krystyna Tarnawska-Kaczorowska, t. I, Sekcja Muzykologów ZKP, Warszawa 1989, s. 326–352. [Simon Laks's Postwar Songs: Motivations – Ideas – Traditions]

Pura Łukasz, *Muzyczne „midraszowanie”. Projekt Sztetlach w kontekście „Elegii żydowskich miasteczek” Szymona Laksa*, praca licencjacka/ bachelor thesis, promotor/ supervisor Iwona Lindstedt, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2007. [Musical Midrashing. The Sztetlach Project in the Context of Szymon Laks' Elegy for the Jewish Little Towns]

d) MUZYKA KAMERALNA – VARIA/ MIXED ENSEMBLES

Godek Jan, *„Tym samym karmione cierpieniem”. Zderzenie polskiej i żydowskiej kultury muzycznej w twórczości kameralnej Szymona Laksa*, praca magisterska/ master thesis, promotor/ supervisor Katarzyna Jankowska-Borzykowska, Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina w Warszawie, 2022. [“Nourished by the same suffering”. Polish and Jewish culture colliding - Szymon Laks' selected chamber music]

Konczal Teresa, *Charakterystyka i rozwój języka muzycznego Szymona Laksa na podstawie wybranych dzieł kameralnych (Sonaty na wiolonczelę i fortepian, III Kwartetu Smyczkowego, Dialogu na dwie wiolonczele) w kontekście biografii kompozytora*, praca magisterska/ master thesis, promotor/ supervisor Błażej Goliński, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, 2019. [Characteristics And Development Of Szymon Laks's Musical Language Based on Selected Chamber Works (Sonata For Cello And Piano, String Quartet No. 3, Dialogue For Two Cellos) in the Context of the Composer's Biography]

Krzymowska-Szacoń Kinga, *Voice From The Wound: Selected Post-War Works By Szymon Laks: A Composer's Path To Resilience*, „Roczniki Humanistyczne” 2024, t. 72, nr 12 „Muzykologia”, s. 55–69, <https://doi.org/10.18290/rh247212.4>.

Nowowiejski Kazimierz, *Schroeder i Satanowski*, „Głos Wielkopolski”, 17 V 1966, r. 22, nr 115, wyd. A, s. 4. [On „Symphony for Strings”]

R.O. [Robert Oboussier], *Quintette pour instruments à vent de Simon Laks (Association des Jeunes Musiciens Polonais)*, „La Revue musicale”, 1930, t. 1, nr 102, s. 269–270.

Rotterdam Krzysztof, *Ich trzech*, w: Idem, *Antologia tekstów o muzyce*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2016, s. 104–107. [Three of Them]

Rotterdam Krzysztof, *Ocalały z Oświęcimia*, „Ruch muzyczny” 2010, r. 54, nr 5, s. 32, przedruk w/ reprinted in: Idem, *Antologia tekstów o muzyce*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2016, s. 46–48. [Survivor from Auschwitz]

Rusin Anna, *Trzy rękopisy Laksa odnalezione!*, MEAKULTURA.pl, publ. 24 XII 2025, <https://meakultura.pl/artikul/trzy-rekopisy-laksa-odnalezione/>. [Three Manuscripts by Laks found]

Z. Mc., *„Passacaille” Szymona Laksa*, „Ruch muzyczny”, 1947, r. 3, nr 19–20, s. 28.

e) KWARTETY SMYCZKOWE/ STRING QUARTETS

Buchner Antoni, *Szymon Laks: III Kwartet smyczkowy*, „Muzykalia VI/ Judaica I”, Stowarzyszenie De Musica, Warszawa 2008, https://demusica.edu.pl/wp-content/uploads/2019/07/buchner_muzykalia_6_judaica1.pdf. [Simon Laks: String Quartet no 3]

Ferroud P.-O., *Notes quotidiennes*, „Chantecler artistique et littéraire”, 12 V 1928, r. 3, nr 107, s. 3.

Janin Jacques, *Les Grands concerts: Les premières auditions de la S. M. I., La Symphonie de M. Prokofieff*, „L'Ami du peuple du soir”, 21 V 1929, r. 2, nr 197, s. 4.

Krajewski Piotr, *Muzyczna reprezentacja Zagłady według Szymona Laksa*, w: *Identyfikacje Zagłady. Szkice historyczne i praktyki kulturowe*, red. M. Gromala, S. Papier, M. Świerlik, AT Wydawnictwo, Kraków 2017, s. 113–128. [Musical Representation of Holocaust as per Simon Laks]

Masternak Oriana, *Trzy piąte kwartetów Szymona Laksa*, „Ruch muzyczny” 2021, nr 23, publ. online 1 XII 2021, <https://ruchmuzyczny.pl/article/1621-trzy-piate-kwartetow-szymona-laksa>. [Three-fifths of Quartets by Simon Laks]

M.B. [Marcel Belvianes], *Le Triton (24 mars)*, „Le Ménestrel”, 31 III 1933, r. 95, nr 13, s. 134.

Miękoś Malwina, *Elementy folkloru w III Kwartecie smyczkowym Szymona Laksa*, praca magisterska/ master thesis, promotor/ supervisor Dorota Stanisławska, Akademia Muzyczna w Łodzi 2023. [Elements of folklore in *String Quartet no 3* by Simon Laks]

[n.n.], *Quatuor à cordes. Simon LAKS*, „Le Guide de concert”, 27 IV 1928, nr 30, s. 870, https://dezede.org/evenements/?individu=|29508|&dates_0=1928&dates_1=1928.

P. de Sardieu, *La Musique*, „La Revue française politique et littéraire”, 2 VI 1929, r. 24, nr 22, s. 514.

[Redakcja, nota koncertu/ concert note by editors], *2e quatuor à cordes (S. Laks)*, „L'Art musical: théâtres, concerts, TSF, disques, cinéma”, 7 II 1936, r. 1, nr 12, s. 337.

R.P., *Petite suite pour quatuor à cordes par Simon Laks (S. M. I.)*, „La Revue musicale” 1929, t. 9, nr 5, s. 250.

Rusin Anna, *Tajemnica odnalezionego kwartetu. Drugi Szymona Laksa*, „Ruch muzyczny” 2026, nr 13, s. 36–38. [The Mystery of the Found Quartet. The Second by Simon Laks]

S., *S. M. I. (3 mai)*, „Le Ménestrel”, 11 V 1928, r. 90, nr 19, s. 210.

Urbanek-Kalinowska Beata, *III Kwartet smyczkowy Szymona Laksa jako obraz "innego świata" w opisie polskiej pieśni masowej*, in: *Polscy kompozytorzy emigracyjni: Szkice i interpretacje*, red. Marek Szlezer, Jan Kalinowski, Akademia Muzyczna w Krakowie, Kraków 2014, s. 35–44. [Szymon Laks's String Quartet No. 3 as an Image of “Another World” in the Description of Polish Mass Song]

Wawrzyniak Maria, *Tradycja a modernizm w III Kwartecie smyczkowym „Na polskie tematy ludowe” Szymona Laksa*, praca licencjacka/ bachelor thesis, promotor/ supervisor Alicja Gronau-Osińska, Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina w Warszawie, 2021. [Tradition and modernism in String Quartet No. 3 “On Polish folk themes” by Simon Laks]

Wawrzyniak Maria, *W poszukiwaniu idiomu – kwartety smyczkowe Szymona Laksa*, promotor/ supervisor Alicja Gronau-Osińska, Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina w Warszawie, 2023. [In search of an idiom – Simon Laks's String Quartets]

f) UTWORY WIOLONCZELOWE/ CELLO WORKS

Afek Wawrzyniec, *Życie i twórczość wiolonczelowa Szymona Laksa*, praca magisterska/ master thesis, promotor/ supervisor Piotr Hausenplas, Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina w Warszawie, 2024. [The Life and Cello Output of Szymon Laks]

Grodziewicz-Cernuto Sylwia, *Sonaty wiolonczelowe polskich kompozytorów*, praca magisterska/ master thesis, promotor/ supervisor Jerzy Wujtewicz, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, 2022. [Cello sonatas by Polish composers]

Krasicka-Gajownik Monika, *Wybrane sonaty na wiolonczelę i fortepian kompozytorów polskich z przełomu XIX i XX wieku w kręgu francuskiej szkoły wiolonczelowej*, praca doktorska/ doctoral dissertation, promotor/ supervisor Jan Kalinowski, Akademia Muzyczna Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, 2022. [Selected sonatas for cello and piano by Polish composers from the turn of 19th and 20th century in the French cello school]

Kulisiewicz Zofia, *Utwory zapomniane. Nielatwe losy i promocja polskiej muzyki wiolonczelowej na estradach światowych, na przykładzie wybranych sonat na wiolonczelę i fortepian pierwszej połowy XX wieku*, praca doktorska/ doctoral dissertation, promotor/ supervisor Katarzyna Polonek, Akademia Muzyczna im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu, 2022. [Forgotten Works: The Difficult Fate and Promotion of Polish Cello Music on Stages Worldwide, as Exemplified by Selected Sonatas for Cello and Piano from the First Half of the 20th Century]

Martelli Henri, „*S.M.I. Œuvres de Hindemith, Victor Babin, Krenek, Simon Laks*”, „La Revue Musicale” 1933, r. 14, nr 135, s. 285–286.

Oller Małgorzata, *Analiza wykonawcza Sonaty Szymona Laksa w kontekście twórczości kompozytora*, praca dyplomowa/ master thesis, promotor/ supervisor Andrzej Bauer, Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina w Warszawie, 2018. [Executive Analysis of Szymon Laks's *Sonata* in the Context of the Composer's Works]

Przybylska Jagoda, *I Koncert wiolonczelowy Grażyny Bacewicz na tle wybranych i ważnych utworów wiolonczelowych XX wieku*, praca magisterska/ master thesis, promotor/ supervisor Błażej Goliński, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, 2022. [Grażyna Bacewicz's Cello Concerto No. 1 against the Backdrop of Selected and Important Cello Works of the 20th Century]

Sosnowska Zuzanna, *Komentarz do Sonaty na wiolonczelę i fortepian Szymona Laksa*, [Blog artystki/ artist's blog], publ. 13 XII 2023, https://www.zuzanna-sosnowska.com/aktualnosci/a/komentarz_do_sonaty_na_wiolonczele_i_fortepian_szymon_a_laksa. [Commentary on the Sonata for Cello and Piano by Szymon Laks]

Suchecka Krystyna, Suchecki Roman, *Polska sonata wiolonczelowa: próba charakterystyki*, w: *Prace Katedry Kompozycji i Teorii Muzyki*, red. Konrad Pałubicki, Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna, Gdańsk 1972, s. 203–223. [The Polish Cello Sonata: An Attempt at Characterization]

Suchecka Krystyna, Suchecki Roman, *Polska sonata wiolonczelowa: próba charakterystyki*, [wersja zrewidowana/ revised] w: *Polska literatura wiolonczelowa XIX i XX wieku: z prac katedry instrumentów smyczkowych*, red. Mieczysława Demska-Trębacz, Akademia Muzyczna im. Fryderyka Chopina, Warszawa 1988, s. 86–102. [The Polish Cello Sonata: An Attempt at Characterization]

g) UTWORY SKRZYPCOWE/ VIOLIN WORKS

Belvianes Marcel, *Société Nationale (11 février)*, „Le Ménestrel”, 17 II 1933, r. 95, nr 7, s. 70.

M.B. [Marcel Belvianes], *S.M.I. (22 février)*, „Le Ménestrel”, 3 III 1933, r. 95, nr 9, s. 95.

Szwejkowska-Belica Aleksandra, *Wpływ stylistyki Karola Szymanowskiego na twórczość polskich kompozytorów xx wieku na przykładzie „Suity polskiej” Szymona Laksa*, „Notes muzyczny” 2019, t. 1, nr 11, DOI:10.5604/01.3001.0013.3524, s. 109–146. [The Influence of Karol Szymanowski's Style on the Output of Polish Composers of the 20th Century as Exemplified by „Suite Polonaise” of Simon Laks]

Szwejkowska-Belica Aleksandra, *Wpływ stylistyki Karola Szymanowskiego na twórczość polskich kompozytorów XX wieku na przykładzie wybranych utworów Grażyny Bacewicz, Szymona Laksa, Romana Palestra, Juliusza Łuciuka i Romualda Twardowskiego*, praca doktorska/ doctoral thesis, promotor/ supervisor Lech Bałaban, Akademia Muzyczna im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu, 2015. [The Influence of Karol Szymanowski's Style on the Output of Polish Composers of the 20th Century as Exemplified by Selected Works by Grażyna Bacewicz, Szymon Laks, Roman Palester, Juliusz Łuciuk and Romuald Twardowski]

Wójtowicz Weronika, *Szymon Laks. Charakterystyka wybranych utworów skrzypcowych*, praca magisterska/ master thesis, promotor/ supervisor Agnieszka Marucha, Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina w Warszawie, 2024. [Simon Laks. Characteristics of Selected Violin Compositions]

h) UTWORY NA INSTRUMENTY KŁAWISZOWE/ WORKS FOR KEYBOARD INSTRUMENTS

Frołowicz Elżbieta, *Utwory solowe na fortepian i klawesyn Szymona Laksa*, w: *Muzyka fortepianowa IX. Międzynarodowa Sesja Naukowa, Gdańsk, 19-20 listopada 1992*, red. Janusz Krassowski, Akademia Muzyczna w Gdańsku, Gdańsk 1992, s. 219–230. [Solo Works for Piano and Harpsichord by Simon Laks]

Lupa Tomasz, *Suita na instrumenty klawiszowe. Historia i rozwój formy na przestrzeni epok oraz analiza wybranych przykładów*, praca doktorska/ doctoral dissertation, promotor/ supervisor Jerzy Sterczyński, Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina w Warszawie, 2011. [Suite for Keyboard Instruments. History and Development of the Form Over the Epochs and Analysis of Selected Examples]

i) UTWORY PUZONOWE/ TROMBONE WORKS

Macioch Dariusz, *Puzon w muzyce solowej i kameralnej polskich kompozytorów współczesnych*, praca dyplomowa/ diploma thesis, promotor/ supervisor Juliusz Pietrachowicz, Akademia Muzyczna im. Fryderyka Chopina w Warszawie, 1981. [The trombone in solo and chamber music by contemporary Polish composers]

Stateczny Mirosław, *Utwory na puzon Kazimierza Serockiego, Szymona Laksa i Benedykta Konowalskiego na tle polskiej powojennej literatury puzonowej*, praca dyplomowa/ master thesis, promotor/ supervisor Juliusz Pietrachowicz, Akademia Muzyczna im. Fryderyka Chopina w Warszawie, 1986. [Trombone Compositions by Kazimierz Serocki, Szymon Laks and Benedykt Konowski Backdropped by the Polish Post-War Trombone Literature]

8. TWÓRCZOŚĆ LITERACKA/ LITERARY OUTPUT

amz, *Jednym tchem*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1981, nr 53, s. 3.

Dankowicz Henryk, *Muzyka z innego świata*, „Nowiny-Kurier”, 13 X 1972, nr 239 (5427), s. 4.

Pszonka (Babin), *Dwóch narcyzów, „spokojny Don” i chomąto*, „Orzeł Biały” 1977, nr 151, s. 29–30 [recenzja książki/ review of *Epizody... Epigramy... Epistoły*]

[Redakcja], *Nasi autorzy*, „Gwiazda Polarna” 1983, nr 16, s. 7.

Rowiński Krzysztof, *„Taryfa ulgowa kosztuje drożej” Szymona Laksa*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierski, 21 VII 1982, dodatek „Środa literacka”, s. 3.

Wieniewski Ignacy, *Kompozytor i pisarz*, „Dziennik Polski”, 9 III 1977, [recenzja książki/ review of *Epizody... Epigramy... Epistoły*]

Żurkowska Helena, *Muzyka w krzywym zwierciadle*, „Wiadomości” 1979, nr 27 (1736), s. 3 [recenzja książki/ review of *Gry oświecimskie*]

C. MULTIMEDIA/ MULTIMEDIAL DOCUMENTS

My father, Szymon Laks, eds. Natalia Laska, Grant Hennessy, Apple Republic Films 2012, Master Revival 1, publ. 9 VII 2013, https://youtu.be/JTcokTpMOC4?si=KoyIgnLh_lw6WXAi.

Mech Julia, *Szymon Laks – pieśni w cieniu Zagłady*, IX Międzynarodowa Konferencja Naukowa z cyklu „Moniuszko in memoriam – w kręgu polskiej literatury wokalne” 17 II 2021, Akademia Muzyczna im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu, YouTube, publ. 5 III 2021, <https://www.youtube.com/watch?v=6XZVjNxFxY>.

Muzyczne wizytówki #18 | Szymon Laks, „Sto na Sto. Muzyczne dekady wolności”, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, publ. 2 V 2019, https://www.youtube.com/watch?v=jjG6FE_4KxQ&t.